

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Justitiestraat 21, Antwerpen

HET ARREST VAN STRAATSBURG

1. De hieronder afgedrukte tekst van het arrest dat door het Europees Gerechtshof voor de Rechten van de Mens op 9 februari 1967 werd uitgesproken, is een « officiële vertaling in het Nederlands » van de authentieke Franse versie. Deze vertaling verscheen gelijktijdig met de authentieke tekst. Bedenkt men dat de officiële talen van de Raad van Europa het Frans en het Engels zijn, dan kan men de Griffie van het Hof voor deze tegemoetkoming een warme hulde brengen, en haar tot voorbeeld stellen aan ons Hof van Verbreking waarvan de arresten in beide landstalen worden gegeven, doch slechts veel later toegankelijk zijn in de taal welke niet de procestaal is geweest.

2. Het eerste gedeelte van het arrest vat de procedure samen die voor het Hof is gevolgd. Daarna volgt een uiteenzetting der feiten, waarop een uiteenzetting der voornaamste argumenten van de Belgische Regering en van de Commissie aansluit. Ten slotte, en dit uiterst kort, volgt de motivering van dit arrest dat de voorafgaandelijke exceptie van onbevoegdheid, door de Belgische Regering opgeworpen, verwerpt. Het is wellicht niet geheel overbodig de *status causae* even nader te belichten.

3. *De klachten.* Tussen 16 juni 1962 en 28 januari 1964 ontving de Europese Commissie voor de Mensenrechten een reeks klachten, ingediend door 324 franssprekende bewoners van Alsemberg, Beersel, Kraainem, Antwerpen en omgeving, Gent en omgeving, Leuven en omgeving en Vilvoorde. Deze klachten waren gericht tegen de Belgische Regering, en hielden een reeks grieven in betreffende de Belgische taalwetgeving inzake het onderwijs. De klagers beweerden dat sommige aspecten van deze scholen afgeleverde *getuigschriften worden niet erde* Rechten van de Mens en met het eerste Protocol. Welke waren de *grieven*? In de zoëven opgesomde gemeenten bestaat *geen*, of — dit voor Kraainem —, *geen voldoende franstalig onderwijs*; de franstalige onderwijsinstellingen genieten *geen subsidies* omdat zij niet voldoen aan de bepalingen van de taalregeling inzake onderwijs; de door deze scholen afgeleverde *getuigschriften worden niet erkend*; soms hebben de kinderen geen toegang tot bestaande gesubsidiëerde scholen (o.m. te Heverlee). Voeg daarbij dat, ten gevolge van deze « onvolmaaktheden » der wetgeving, de ouders verplicht zijn hun kinderen te sturen naar scholen in Brussel of in Wallonië, hetgeen

een verre verplaatsing, met al de fysieke en morele gevaren daaraan verbonden, noodzakelijk maakt.

Met welke *verdragsbepalingen* zouden deze feiten strijdig zijn? De klagers zien in de wetgeving een onverenigbaarheid met de artikels 8 (eerbied voor het privé- en gezinsleven), 9 (vrijheid van gedachte, geweten), 10 (vrijheid van meningsuiting) en 14 (discriminatieverbod) der Conventie, en met art. 2 (recht op onderwijs) van het eerste Protocol.

4. *Voor de Commissie.* De Commissie heeft eerst en vooral tot taak de *ontvankelijkheid* der klachten na te gaan. Uitgenodigd hieromtrent haar standpunt bekend te maken had de Belgische Regering toen opgeworpen dat de wetgeving over het taalgebruik in het onderwijs *niet aan de Conventie raakte*, en een geheel ander voorwerp had. De Commissie stelde vast dat dit slechts gedeeltelijk het geval was, en dat de artikels 9 en 10 der Conventie inderdaad niets hebben te zien met het voorwerp der taalwetgeving. De Commissie zegde hieromtrent: « *de Belgische taalwetgeving beknót de vrijheid van godsdienst, van gedachte, van geweten of van meningsuiting der klagers niet, aangezien niets hen belet hun mening vrij te uiten in de taal van hun keuze... Het recht der ouders om de opvoeding van hun kinderen te laten bepalen door hun eigen persoonlijkheid en cultuur — opdat de mening der kinderen niet zou vreemden van de hunne — wordt in de artikels 9 en 10 van het Verdrag niet gewaarborgd* » (*Annuaire de la Convention*, vol. VI, nrs. 1474 en 1769, blzn. 343 en 455-475).

Doch *prima facie* leek dit niet zo te zijn voor de overige, door de klagers ingeroepen artikels nl. 8 en 14 der Conventie, en 2 van het Protocol. De bewering der klagers, als zou de Belgische wetgeving met deze artikelen in strijd zijn werd *niet kennelijk ongegrond geacht*. De Commissie beweert niet dat er onverenigbaarheid is tussen de wetgeving en de Conventie; zij zegt enkel dat het mogelijk is dat de grieven iets te zien hebben met de Conventie, in het bijzonder, met de zojuist opgesomde artikelen.

In een tweede phase der procedure voor de Commissie, werd een sub-commissie gelast met het *vaststellen der feiten*, en met het ondernemen van een poging om beide partijen — de klagers en de Regering — te *verzoenen*. Hierin is de subcommissie niet geslaagd. En dit brengt

ons automatisch tot de derde phase der procedure : de voltallige Commissie stelt een *verslag* op, waarin zij haar *advies* geeft over de vraag of de omstreden punten der wetgeving al dan niet strijdig zijn met de Conventie en met het Protocol.

5. *Het advies der Commissie.* Het verslag der Commissie — eerst openbaar gemaakt op het eind der pleidooien voor het Hof (23 november 1966) — bevat 447 bladzijden. Hierin komt de Commissie tot het volgende besluit (een louter *advies*) over de wetgeving inzake taalgebruik in het onderwijs. De litigieuze wetgeving is, onder geen enkel oogpunt, strijdig met de artikels 8 der Conventie en 2 van het Protocol (vroeger werd reeds vastgesteld dat de artikels 9 en 10 buiten schot vallen). Maar, sommige aspecten der taalwetgeving zouden *wel onverenigbaar zijn met de eerste zin van artikel 2 Protocol, gelezen in samenhang met artikel 14 der Conventie.* De genoemde eerste zin van artikel 2 Protocol luidt : « *Niemand zal het recht op onderwijs worden ontnomen* ». En artikel 14 der Conventie bepaalt : « *Het genot van de rechten en vrijheden, welke in dit Verdrag zijn vermeld, is verzekerd, zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status* ».

Merkwaardig is nu, dat de Commissie in geheel de omstreden taalwetgeving geen enkele schending ziet van een afzonderlijke genomen artikel, doch alleen van een artikel (nl. 2 van het Protocol) genomen *in samenhang* met het artikel 14 der Conventie. Deze stelling is door de Belgische Regering fel bestreden geworden. Hoe kan, aldus de Regering, een wet in alle opzichten overeenstemmen met de door de Conventie gewaarborgde rechten en vrijheden, en toch strijdig zijn met één dier rechten in verbinding met het artikel 14 betreffende het discriminatieverbod? Dit zou erop neerkomen, in artikel 14 een nieuw recht, een nieuwe vrijheid te zien, daar waar de rechten en vrijheden der Conventie slechts in de artikels 2 tot 13 worden omschreven. Het doel van artikel 14 is niet een nieuw recht te scheppen, doch alleen de draagwijdte *ratione personæ* der overige rechten te omschrijven.

Tegen deze zienswijze heeft de Commissie volgend voorbeeld gesteld. Artikel 9 voorziet de vrijheid van godsdienst, doch laat toe de uitoefening ervan te beperken indien dit nodig blijkt om redenen van hygiëne of openbare gezondheid. Zo kan de gemeentelijke overheid verbieden dat de klokken 's nachts of in de vroege ochtenduren worden geluid. Dit is in overeenstemming met artikel 9. Indien echter dit verbod alleen een bepaalde eredienst treft, dan is er schending van artikel 9 *juncto* artikel 14. *Dit is de centrale stelling in geheel deze zaak, en betreft de grond van de zaak.* Het Hof zal zich daarover in het volgend vonnis moeten uitspreken.

Uit dit overzicht van de procedure en van het advies der Commissie kan men duidelijk het bestaan afleiden van twee problemen van verdragsinterpretatie. Het eerste probleem betreft de vraag of de klagers daadwerkelijk de rechten bezitten die zij menen in de Conventie neergelegd te zien. Het tweede probleem betreft de betekenis van artikel 14 der Conventie.

Vermelden wij ten slotte nog, dat de Commissie oordeelt dat de wetgeving strijdig is met de eerste zin van artikel 2 Protocol *juncto* artikel 14 der Conventie voor zover : subsidies worden geweigerd, diploma's niet worden gehomologeerd, de toegang tot de zgn. « kastescholen » wordt geweigerd.

6. *Voor het Hof.* De Commissie heeft geoordeeld dat

de aldus opgeworpen vraagstukken van interpretatie zo belangrijk waren, dat het Hof, en niet de Ministerraad, erover diende te beslissen. Daarom werd de zaak aan het Hof onderworpen. Onmiddellijk werpt de Belgische Regering de onbevoegdheid op van dit Hof. Deze *onbevoegdheid* zou voortvloeien uit de aard van de zaak : het voorwerp van de litigieuze wetgeving en dat van de Conventie en het Protocol hebben niets met elkaar te zien. De rechten waarop de klagers menen zich te kunnen beroepen, worden hun door de Conventie niet toegekend. *A fortiori* kan er dus van geen tegenstrijdigheid tussen wetgeving en Conventie of Protocol sprake zijn. Subsidiairlijk vroeg de Regering, de exceptie van onbevoegdheid bij de grond van de zaak te voegen. Het Hof heeft beide vorderingen van de Regering verworpen. *De motivering van het Hof is weinig duidelijk, en het wil ons voorkomen dat het arrest voor uitleg vatbaar is.*

7. *De motivering.* Het Hof verwijst hoofdzakelijk — zelfs uitsluitend — naar het artikel 45 der Conventie. Dit artikel bepaalt : « *De rechtsmacht van het Hof strekt zich uit over alle zaken betrekking hebbend op de uitlegging en de toepassing van dit Verdrag welke de Hoge Verdragsluitende Partijen of de Commissie aan het Hof voorleggen...* ». Uitlegging en toepassing van het Verdrag zijn de materiële bevoegdheidsgronden van het Hof. Dit impliceert dat een onbevoegdheid *ratione materiae* praktisch nooit voor het Hof kan worden opgeworpen, aangezien *iedere zaak* die door de procedure der Commissie is gekomen en die door deze aan het Hof is overgemaakt, een *probleem van interpretatie en toepassing* stelt. Wij zagen reeds welke vraagstukken van interpretatie bestaan. Het Hof besluit tot het bestaan van deze vraagstukken — en dus tot zijn bevoegdheid — op grond van volgende argumenten : de Commissie heeft de grieven reeds ontvankelijk verklaard ; uit de mondelinge behandeling der klachten voor de Commissie, alsmede uit het verslag van deze laatste, blijkt dat er onenigheid omtrent de interpretatie der Conventie bestaat ; ook in de pleidooien voor het Hof is door de partijen bestendig geuit over uitleggingsvraagstukken ; de Belgische Regering heeft zelfs betoogd dat het doel der exceptie was : « een uitspraak uit te lokken omtrent het verschil in uitleg welke de Commissie en zij aan het Verdrag gaven ». Welnu, aldus het Hof, er is reden tot toepassing van artikel 45, derhalve is de bevoegdheid *ratione materiae* onbetwistbaar. In verband met deze bevoegdheid stellen zich echter enkele problemen : betekent de verwerping der Belgische exceptie dat de Conventie wel degelijk de materie der taalwetgeving inzake onderwijs beheerst? Waartoe verklaart het Hof zich bevoegd? Wat is nu, d.w.z. in de volgende phase van de procedure, de taak van de Regering en van het Hof?

8. Tijdens de pleidooien werd, althans door de Commissie, het probleem opgeworpen of het Hof zich bevoegd moest verklaren van zodra er *prima facie* een vraagstuk van uitleg en interpretatie was gesteld, dan wel of deze bevoegdheid eerst kon worden vastgesteld na een grondig onderzoek. De Commissie meende dat het Hof bevoegd was zodra er zich, ware het slechts op een voorlopige wijze, een interpretatieprobleem stelde. Het Hof heeft deze stelling overgenomen ; het oordeelde dat het « *zich diensgevolge slechts bevoegdheid zou kunnen ontszeggen indien de klachten van klagers DUIDELIJK buiten het Verdrag en het Protocol vielen* ». M.a.w. : vallen de klachten kennelijk (manifestement) buiten het Verdrag, dan is het Hof onbevoegd. Bestaat er enige twijfel omtrent de vraag of de klacht iets te zien heeft met de Conventie, dan is het Hof bevoegd. Maar wij zagen reeds dat het de taak is van de Commissie om vast te stellen of

een klacht kennelijk ongegrond is. Onmiddellijk stelt zich hier een zeer belangrijke vraag: is het Hof al dan niet gebonden door de *beslissing* van de Commissie over dit ontvankelijkheidsprobleem. Zo de Commissie, zoals in deze zaak is gebeurd, en zoals dit in iedere zaak die voor het Hof komt zal gebeuren, vaststelt dat, *prima facie*, de klacht niet geheel ongegrond blijkt, is dit besluit bindend voor het Hof?

Tijdens de pleidooien is dit probleem aangebracht door de Commissie. Deze maakt een onderscheid. Is de klacht niet-ontvankelijk verklaard, dan is die beslissing definitief. Anders is het « lorsque la Commission a retenu une requête parce qu'elle estimait qu'elle n'était ni incompatible avec la Convention, ni manifestement mal fondée. En présence d'une telle décision, on pourrait se demander si la Cour peut remettre en cause la solution adoptée par la Commission, si elle peut accepter une exception d'incompétence *ratione materiae*, et rejeter la requête sans en examiner le fondement » (CDH) Misc. (66) 1, blz. 10). De Commissie is hierop niet ingegaan.

Theoretisch, aldus het Hof, is het mogelijk af te wijken van deze beslissing der Commissie: indien de klachten van klagers duidelijk buiten het Verdrag en het Protocol vielen. Normaal zal het Hof zich toch steunen op het besluit der Commissie. Er is echter meer. Indien de Commissie meent dat er, na een oppervlakkig onderzoek der klachten, althans op het eerste gezicht, geen kennelijke ongegrondheid bestaat, is er een probleem van interpretatie gesteld, en kan het Hof zich, op grond van art. 45 der Conventie, niet meer onbevoegd verklaren! Dat zegt het Hof ook. Zijn beide uitspraken derhalve niet tegenstrijdig? Ik meen dat het Hof *ratione materiae* bevoegd is, zodra de Commissie vaststelt dat de klacht niet kennelijk ongegrond is, aangezien dit een probleem van interpretatie stelt. Het Hof moet echter het besluit der Commissie niet als *definitief beschouwen*.

Hieruit volgt dat het Hof zich moet bevoegd verklaren zodra er een schijn is, dat de klachten iets te zien hebben met de Conventie, *ofschoon achteraf, d.w.z. na een grondig onderzoek, kan blijken dat de klachten in feite buiten de Conventie vallen*. Vallen de klachten dus niet duidelijk buiten de Conventie of het Protocol, dan is het Hof bevoegd, aangezien de oplossing van deze vraag een interpretatie van de Conventie veronderstelt. Het Hof moet dus de beslissing der Commissie over de ontvankelijkheid *ratione materiae* als een werkhypothese aanvaarden.

9. Waartoe heeft het Hof zich bevoegd verklaard?

Wat zal het Hof nu gaan doen? Het Hof moet de Conventie interpreteren. Maar we hebben gezien dat er zich meerdere problemen van interpretatie stellen. Er is eerst de vraag of de klagers wel degelijk uit de Conventie de rechten kunnen afleiden waarop zij zich beroepen. Dit is de vraag of de Conventie wel de klachten dekt of, anders gezegd, of de klachten wel degelijk binnen de Conventie vallen. Er is ook het probleem van de interpretatie van artikel 14 der Conventie. Wat zal het Hof nu eerst behandelen? Laten wij de tekst van het arrest spreken: « *het Hof behoort te onderzoeken of de rechten, welke zij menen te kunnen ontleenen aan de artikelen 8 en 14 van het Verdrag en aan artikel 2 van het Protocol inderdaad aan klagers toekomen en of hieruit voor de Belgische Staat verplichtingen voortvloeien waarvan klagers stellen dat ze geschonden zouden zijn* ». Deze passus zegt dus overduidelijk dat het Hof te onderzoeken heeft — en dit op een grondige wijze — of hetgeen een *prima facie* vaststelling was (nl. dat de klachten iets te zien hebben met de Conventie) inderdaad juist is. En het is opmerkelijk, dat het Hof dit onder-

zoek voorbehoudt voor het volgend arrest. *Dit is dus een vraagstuk dat de grond der zaak betreft.*

Dit brengt ons echter in een zeer eigenaardige situatie: de Belgische Regering had opgeworpen dat de klachten niets te zien hebben met de Conventie en met het Protocol; het Hof zegt hierop dat dit niet zo *evident* is, en dat er een *sterk vermoeden* bestaat dat de klachten wél betrekking hebben op de Conventie. Daarop verklaart het Hof zich bevoegd om dit probleem — dat er uiteraard één is van interpretatie der Conventie — op te klaren. *De uitslag van dit komend onderzoek kan de voorlopige conclusie bevestigen, maar het kan ook zijn dat het Hof zegt*: na zowel de Conventie als het Protocol nader te hebben onderzocht en geïnterpreteerd, lijkt het ons dat de rechten welke de klagers uit deze teksten menen te kunnen afleiden, hun niet toekomen.

10. Is dit de juiste interpretatie van het arrest, dan is de *bevoegdheid* die het Hof zich thans heeft toegekend, en één van *voorlopige aard*, enkel gesteund op een *prima facie* vaststelling dat de klachten mogelijk onder de Conventie en het Protocol vallen. *Dit impliceert niet dat de exceptie der Belgische regering wordt verworpen*. Dit impliceert evenmin dat het Hof thans onmiddellijk zal overgaan tot het onderzoek van de vraag of de omstreden wetgeving *naar inhoud* strijdig is met de Conventie en het Protocol. Het arrest komt dus hierop neer dat het Hof zich bevoegd verklaart om te onderzoeken of de Conventie *inderdaad*, wel degelijk, werkelijk, iets te zien heeft met de taalwetgeving, en of de Belgische Staat verplichtingen heeft op grond der Conventie in verband met de taalwetgeving. *Het lijkt mij derhalve dat de stelling van de Belgische Regering als zou de Conventie de materies der taalwetgeving niet dekken, blijft bestaan, en opnieuw voor het Hof kan worden verdedigd in de komende fase der procedure*. Dit wordt trouwens door het Hof niet ontkend, aangezien in het arrest gezegd wordt: « dat de Belgische regering geheel vrij blijft haar argumenten ten aanzien van de hoofdzaak betrekking hebbend op de rechten en vrijheden welke in het Verdrag en het Protocol zijn neergelegd opnieuw op te vatten en te ontwikkelen ».

Uit dit alles volgt, dat de *uiteindelijke* beslissing over de door de Regering opgeworpen vraag — niet over de bevoegdheid, maar over de betekenis der Conventie voor de Belgische wetgeving — *in feite bij de grond der zaak is gevoegd*. Dit zeer eigenaardig phenomeen houdt verband met de zeer lakonieke wijze waarop de bevoegdheid van het Hof in artikel 45 is geformuleerd. Dat de stelling der Belgische Regering door dit arrest niet volledig is van de hand gewezen blijkt nog duidelijker uit deze passus van het arrest: « *dat de vragen welke in het huidige stadium van het geding gerezen waren derhalve deel uitmaken van de hoofdzaak en dan ook niet bij voorafgaand onderzoek kunnen worden opgelost* ». Hieruit blijkt tevens dat er nog geen grondig onderzoek is gebeurd. Wat door het Hof daarenboven als « hoofdzaak » wordt beschouwd, lijkt mij niet alleen de vraag te zijn of er *onverenigbaarheid* bestaat tussen de wetgeving enerzijds en de Conventie of Protocol anderzijds, maar ook of de rechten, welke de klagers menen te kunnen afleiden uit de Conventie, hun wel degelijk toekomen, en of de Regering wel degelijk verplichtingen inzake taalregeling voor het onderwijs heeft. Deze beide vragen moet het Hof thans beantwoorden, en het lijkt me niet uitgesloten dat het Hof tot het besluit komt dat de Conventie inderdaad de materie der omstreden wetgeving niet dekt, m.a.w. dat de klachten niet onder de Conventie vallen. Doch dit besluit heeft niets met de bevoegdheid, maar wel met de grond der zaak te maken. De exceptie der Belgische regering is door haar verkeerdelijk als een on-

bevoegdheidsexceptie beschouwd. Het is, in feite, een middel ten gronde.

11. Het Hof heeft beslist dat de door de Belgische Regering opgeworpen exceptie, geen exceptie van onbevoegdheid is, omdat de eigenlijke draagwijdte van de Belgische stelling de *grond* van de zaak betreft, de grond van de zaak zijnde o.m. het probleem of de klachten onder de Conventie vallen. Dit is zeer juist, en het Hof steunt zich hierbij op een arrest van het Permanent Internationaal Gerechtshof in de zaak van de *Electriciteitsmaatschappij van Sofia en Bulgarije*. Hier was het probleem als volgt. Bulgarije had de bevoegdheid van het Hof aanvaard op grond van artikel 36 van het Statuut. Dit artikel somt een hele reeks geschillen op waarvoor het Hof bevoegd is. Bulgarije beweerde voor het Hof dat het geschil met België niet onder één der opgesomde categorieën viel, en dat het Hof derhalve onbevoegd was *ratione materiae*. Deze opwerping, aldus het Internationaal Gerechtshof, is eng verbonden met de grond van de zaak. Want de redenering van Bulgarije strekt ertoe te

bewijzen dat er geen enkel internationaal element steekt in de verhouding tussen de Maatschappij en de Bulgaarse Regering. « *Or, c'est là non seulement toucher au fond du différend, mais prendre position à l'égard de l'un de ses éléments essentiels* ». Het Hof voegt er aan toe dat de stelling van de onbevoegdheid geen preliminair karakter heeft « *les Parties restant libres d'en reprendre le développement à titre de moyen de défense sur le fond* » (*Série A/B*, nr. 77, pp. 82-83).

Ook hier ging het dus om een twistpunt tussen de partijen of er al dan niet een internationale rechtsregel was geschonden. Welnu, dit is een typische kwestie die de grond van de zaak raakt. Hieruit blijkt eens te meer, dat het Hof te Straatsburg enkel in dit arrest heeft gezegd dat de *kwalifikatie* der exceptie als een preliminaire en als een exceptie over de bevoegdheid *onjuist* is. Wat de Belgische Regering opwierp is een *middel ten gronde*. De eigenlijke beantwoording van dit middel is naar later verschoven.

E. SUY

Docent aan de Universiteit te Leuven

RECHTSPRAAK

EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

9 februari 1967

Uitspraak in de zaak

«Betreffende sommige aspecten van de taalregeling in het Belgisch Onderwijs» (Exceptie van onbevoegdheid)

In de zaak « betreffende sommige aspecten van de taalregeling in het Belgische onderwijs. »

Het Europese Hof voor de Rechten van de mens, rechtdoende in volle kamer overeenkomstig artikel 48 van zijn Reglement bestaande uit :

R. Cassin, *Voorzitter* ; A. Holmback, A. Verdross, G. Maridakis, E. Rodenbourg, A. Ross, T. Wold, G. Balladore Pallieri, H. Mosler, M. Zekia, A. Favre, Sir Humphrey Waldoock, S. Bilve, G. Wiarda, A. Mast, *Rechter ad hoc* ; H. Golsong, *Griffier*.

beslist als volgt op de exceptie van onbevoegdheid opgeworpen door de Belgische regering, als partij in het geding :

De procedure

1. De Europese Commissie voor de Rechten van de mens (hierna te noemen de Commissie) verwees bij haar verzoek d.d. 25 juni 1965 een zaak betreffende sommige aspecten van de taalregeling in het Belgisch onderwijs naar het Hof (artikel 31, lid 2 van het Reglement van het Hof, verder het Reglement te noemen).

Aan de zaak liggen zes klachten ten grondslag welke bij de Commissie zijn ingediend tegen het Koninkrijk België onder Artikel 25 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna het Verdrag te noemen). Deze klachten, de eerste van 16 juni 1962 en de laatste van 28 januari 1964, werden ingediend voor inwoners van Alsemberg en Beersel, Kraainem, Antwerpen en omgeving, Gent en omgeving, Leuven en omgeving en Vilvoorde.

Het verzoek van de Commissie, met als bijlage het rapport als bedoeld in artikel 31 van het Verdrag, werd bij de griffie ingediend binnen de in artikel 32 lid 1 en artikel 47 voorgeschreven termijn. De Commissie verwees hierbij in de eerste plaats naar de haar krachtens artikel 44 en 48 (a) toekomende bevoegdheden en in de tweede plaats naar de verklaring van de Belgische regering d.d. 8 juni 1960 waarbij zij de bindende rechtsmacht van het Hof aanvaardde (artikel 46).

2. De Belgische regering, aan wie de griffier op 25 juni 1965 het verzoek van de Commissie had overgebracht, deelde hem op 22 juli 1965 mee dat zij zich partij in het geding zou stellen (Reglement artikel 21, lid 2, inmiddels gewijzigd).

3. De Heer H. Rolin, Vice-Voorzitter, de gekozen rechter van Belgische nationaliteit, diende *ex officio* deel uit te maken van de kamer die moest worden samengesteld om de zaak te behandelen (artikel 43). Bij brief d.d. 5 juli 1965 verschoonde hij zich echter omdat hij als senator persoonlijk had deelgenomen aan de voorbereiding van de litigieuze wetten (Reglement, artikel 24, lid 2). De Belgische regering benoemde daarop op 1 september 1965 de heer A. Mast, lid van de Belgische Raad van State en buitengewoon hoogleeraar aan de Universiteit te Gent, tot rechter *ad hoc* (artikel 43, Reglement, artikel 23 lid 1).

Op 14 september 1965 bepaalde de Voorzitter van het

Hof de namen van de zes andere leden van de Kamer en van de drie plaatsvervangers bij loting (artikel 43, Reglement 21 lid 5).

4. Op 29 september 1965 hoorde de Voorzitter van de Kamer de mening van de vertegenwoordiger van de Belgische regering en van de gedelegeerden van de Commissie omtrent de te volgen procedure. Dezelfde dag beschikte hij dat de Commissie haar eerste memorie uiterlijk 31 december 1965 diende in te dienen en dat de Belgische regering een termijn van zes weken of, indien zij een preliminaire exceptie zou willen opwerpen een termijn van drie maanden zou hebben voor haar memorie van antwoord (Reglement, artikel 35, lid 1).

5. De eerste memorie van de Commissie, waarbij sommige overwegingen van klagers in aanmerking werden genomen (Art. 76 van het Reglement van de Commissie), werd op 17 december 1965 door de griffie ontvangen. Bij doorzending aan de vertegenwoordiger van de Belgische regering verklaarde de griffier, daartoe geïnstrueerd door de Voorzitter van de Kamer, dat de aan de Regering toegestane termijn eerst per 3 januari 1966 zou ingaan.

6. Bij haar brief van 20 januari 1966 verzocht de Belgische regering de Kamer afstand te doen van haar rechtsmacht ten gunste van het voltallige Hof. Zij wees er op dat de uitspraak van het Hof « een uitzonderlijke heftige politieke deining in België zou kunnen veroorzaken, welke een aanmerkelijke invloed zou kunnen uitoefenen op de structuur van de Belgische staat. » Zij voegde hieraan toe dat het Hof zich zou dienen uit te spreken over de vraag « of de klagers niet getracht hadden vragen aan de rechtsmacht van het Europese Hof voor de Rechten van de mens te onderwerpen welke behoorden tot het domein dat voorbehouden was » aan de Hoge Verdragsluitende Partijen. Tenslotte legde zij er de nadruk op « dat de meerderheid van de Commissie een zeer precieze uitleg had gegeven aan artikel 14 van het Verdrag, welke echter, volgens sommige afwijkende meningen in dit rapport, in strijd was met de uitleg die hieraan gegeven was in verscheidene vroegere beslissingen van de Commissie. » De Regering trok hieruit de conclusie dat de zaak « ernstige vragen die de uitleg van het Verdrag raakten » opriep, welke de toepassing van artikel 48 van het Reglement rechtvaardigen. Gezien « de ingewikkeldheid van de zaak » verzocht zij ook om een verlenging van de termijn welke aan haar was toegekend om « een of meer preliminaire excepties op te werpen, » stellende dat zij « ten minste vier maanden nodig zou hebben » en dat een termijn vervallende op 31 mei haar « aangenaam zou zijn. »

Over deze vraag door de Voorzitter van de Kamer geraadpleegd antwoordden de gedelegeerden van de Commissie bij brief d.d. 2 februari 1966 in hoofdzaak dat :

- « gezien de bijzondere aard van de zaak » zij « geen bezwaar hadden » tegen « de suggestie » dat de Kamer afstand zou doen van haar rechtsmacht, omtrent welke suggestie de Kamer en de Kamer alleen diende te beslissen ;

- zij de vraag van het extra uitstel waarom de Belgische regering verzocht had overlieten aan de beslissing van de Voorzitter van de Kamer ;

- zij zich niet konden uitspreken omtrent de exceptie van onbevoegdheid opgeworpen door de regering « zolang de voorstellen (van de regering) haar niet in een verder uitgewerkte vorm ter kennis gebracht waren, » te meer daar de betreffende exceptie « geheel nieuw » schoen te zijn, aangezien de Belgische regering nimmer « de bevoegdheid van de Commissie doch slechts de ontvanke-lijkheid van de klachten had betwist. »

7. Bij beschikking dd. 3 februari 1966 verlengde de Voorzitter de bovenvermelde termijn tot 25 april, op welke datum de eerste memorie van de Belgische regering door de griffie werd ontvangen. De memorie bevatte een preliminaire exceptie van onbevoegdheid, ten doel hebbende « te voorkomen dat het Hof de gronden van het geschil zou onderzoeken » (Reglement, artikel 46.).

8. De Kamer kwam op 2 en 3 mei 1966 in Straatsburg bijeen. Op 3 mei besloot zij krachtens artikel 48 van het Reglement, « terstond haar rechtsmacht af te staan ten gunste van het voltallige Hof » omdat « de zaak welke bij haar aanhangig gemaakt was een aantal ernstige vragen opriep welke de uitleg van het Verdrag, in het bijzonder de artikels 45, 8 en 14 en artikel 2 van het Protocol raakten. »

Onmiddellijk hierna kwam het voltallige Hof korstondig bijeen om het vervolg van de procedure te bespreken. Bij deze gelegenheid werd besloten dat de heer C. Maguire, die op 27 september 1965 tot rechter gekozen was, geen deel zou kunnen nemen aan het onderzoek van de zaak, aangezien hij er reeds als lid van de Commissie van had kennis genomen (Reglement, artikel 24, lid 2).

9. Na de vertegenwoordiger van de Belgische Regering en de gedelegeerden van de Commissie gehoord te hebben, besloot de Voorzitter van het Hof op 4 mei dat de Commissie tot 15 juli 1966 in de gelegenheid gesteld zou worden een tweede memorie in te dienen en dat de regering gerechtigd zou zijn hierop schriftelijk te repliceren binnen een termijn van twee maanden (Reglement, artikel 35 juncto artikel 48 lid 3).

10. De tweede memorie van de Commissie, waarin rekening gehouden werd met sommige overwegingen van klagers, werd op 15 juli 1966 en de tweede memorie van de Belgische regering werd op 12 september 1966 ter griffie ontvangen.

Op 20 september berichtten de gedelegeerden van de Commissie aan de griffier dat zijn geen toestemming zouden vragen een nadere memorie in te dienen doch dat zij zich het recht voorbehielden hun stellingen uiteen te zetten tijdens de mondelinge behandeling van de zaak.

11. Overwegende dat, voer zover het de door de Belgische regering opgeworpen exceptie van onbevoegdheid betrof, mondelinge behandeling kon volgen, bepaalde de Voorzitter van het Hof bij beschikking d.d. 23 september 1966, na de vertegenwoordiger van de Belgische regering en de gedelegeerden van de Commissie te hebben gehoord, dat de pleidooien met betrekking tot de exceptie op maandag 21 november gehouden zouden worden (artikels 18, 36 en 48 lid 3 van het Reglement).

12. De openbare zitting betreffende de exceptie van onbevoegdheid werd van 21 tot 23 november 1966 in het Paleis voor de Rechten van de mens te Straatsburg gehouden. Voor het Hof verschenen :

- voor de Commissie (artikel 29 lid 1 van het Reglement).

G. Janssen-Pevtschin, M. Sorensen, en F. Welter
gedelegeerden ;

- voor de Belgische Regering als Partij in het geding (artikel 28 van het Reglement)

A. Gomree, Magistraat verbonden aan het Belgisch Ministerie van Justitie,

vertegenwoordiger,

bijgestaan door :

A. Bayart, Advocaat bij het Belgisch Hof van Cassatie, en

P. Guggenheim, Hoogleraar aan de Universiteit van Genève,
adviseurs.

Het Hof hoorde de volgende verklaringen en conclusies :

— voor de Commissie :

F. Welter en M. Sorensen ;

— voor de Belgische regering :

A. Bayart en P. Guggenheim.

Op 23 november verklaarde de Voorzitter de mondelinge behandeling omtrent de exceptie van onbevoegdheid gesloten.

13. Het Hof beraadslaagde in raadkamer op 23 en 24 november 1966 en op 31 januari en 1 februari 1967 waarop het de onderhavige uitspraak deed.

De feiten

1. Het doel van het verzoek van de Commissie is de zaak aan het Hof voor te leggen opdat het Hof kan beslissen of sommige bepalingen van de Belgische taalregeling met betrekking tot het Onderwijs in overeenstemming zijn met de vereisten van de artikels 8 en 14 van het Verdrag en artikel 2 van het Protocol.

De voorlopige conclusies van de Commissie met betrekking tot de grond van de zaak worden uiteengezet in alinea 33 van haar eerste memorie.

2. De klagers, ouders van Belgische nationaliteit, klaagden zowel voor zichzelf als ten behoeve van hun ruim 800 minderjarige kinderen bij de Commissie. Stellende dat zij Franstalig zijn of dat zij zich meest in het Frans uitdrukken, willen zij dat hun kinderen ook in die taal onderwijs zullen ontvangen.

Alsember, Beersel, Antwerpen, Gent, Leuven en Vilvoorde, waar de ondertekenaars van vijf van de zes klachten (Nrs 1474/62, 1961/62, 179/63, 1994/63 en 2126/64) wonen, behoren tot de streek die beschouwd wordt als Nederlandstalig, terwijl Kraainem (klacht Nr 1677/62) sedert 1963 deel uitmaakt van een afzonderlijk administratief arrondissement met een eigen regeling. Een deel van de bevolking in al deze arrondissementen — soms een aanzienlijk deel — is Franstalig.

3. Hoewel de zes klachten op verschillende punten afwijken, zijn zij toch in velerlei opzicht gelijk. Voor het doel van deze uitspraak is het voldoende vast te stellen dat zij er in hoofdzaak over klagen dat de Belgische Staat :

niet in Franstalig onderwijs voorziet in de gemeenten waar de klagers wonen of, voor wat Kraainem betreft, dat de voorziening voor dergelijk onderwijs ontoereikend is ;

— subsidie onthoudt aan instellingen in bovengenoemde gemeente « welke niet zouden voldoen aan de bepalingen van de taalregeling voor het onderwijs » ;

— weigert de getuigenschappen afgegeven door deze instellingen te erkennen ;

— aan de kinderen van klagers niet toestaat het Franstalig onderwijs te volgen dat in sommige plaatsen gegeven wordt ;

— dusdoende klagers verplicht hun kinderen hetzij te doen inschrijven in plaatselijke scholen hetzij hen naar

school te zenden in het « arrondissement Brussel-Hoofdstad », waar de taal waarin onderwijs gegeven wordt Nederlands of Frans is al naar gelang van de moedertaal of de voor het kind gebruikelijke taal, hetzij in het Franse taalgebied (Wallonië). Een dergelijke « schoolmigratie » zou ernstige risico's en bezwaren meebrengen.

De klachten richten zich voornamelijk tegen verschillende bepalingen van de wet van 14 juli 1932 « houdende taalregeling in het lager en middelbaar onderwijs », van de wet van 15 juli 1932, op het toekennen van de academische graden », van de wetten van 27 juli 1955 en 29 mei 1959, van de wet van 30 juli 1963 « houdende taalregeling in het onderwijs », en van de wet van 2 augustus 1963 « op het gebruik van de talen in bestuurszaken ». Bij de wet van 30 juli 1963 werden de wetten van 14 en 15 juli 1932 ingetrokken maar zij waren nog van kracht toen de klagers van Alsember, Beersel, Kraainem, Antwerpen en Gent hun klachten bij de Commissie indienden. Bovengenoemde klagers blijven deze wetten onverminderd betwisten terwijl zij tegelijkertijd ook de huidige wetgeving aanvallen.

4. Klagers stelden voor de Commissie dat bovenvermelde wettelijke bepalingen in strijd zouden zijn met de artikels 8, 9, 10 en 14 van het Verdrag en met artikel 2 van het Protocol.

Harerzijds stelde de Belgische regering dat de litigieuze wetgeving deze artikels geheel onverlet liet en zij verzocht de Commissie dan ook de klachten als zijnde kennelijk ongegrond niet ontvankelijk te verklaren (Artikel 27 lid 2 van het Verdrag).

De Commissie verwierp in feite om deze reden de klachten der klagers (met uitzondering van die van Vilvoorde) voor zover ze gegrond waren op de artikels 9 en 10 ; daarentegen verklaarde zij de zes klachten ontvankelijk voor zover zij beweerde schendingen betroffen van de artikels 8 en 14 van het Verdrag en van artikel 2 van het Protocol. De Commissie nam deze beslissingen tussen 26 juli 1963 en 29 juni 1964.

5. Nadat de Commissie had besloten de zes klachten te voegen stelde een subcommissie de feiten vast door het instellen van een contradictoir onderzoek van de klachten met de vertegenwoordigers van partijen. Deze subcommissie trachtte tot een minnelijke schikking tussen partijen te komen (artikels 28 en 29).

Deze poging mislukte en de voltallige Commissie stelde dan ook het rapport op als voorgeschreven in artikel 31. Dit rapport werd op 24 juni 1965 aangenomen en de volgende dag aan het Comité van ministers van de Raad van Europa overgelegd. Dezelfde dag, 25 juni 1965, heeft de Commissie de zaak bij het Hof aanhangig gemaakt krachtens artikel 48 sub a van het Verdrag.

6 In alinea 6 van haar eerste memorie resumeerde de Commissie haar in het rapport tot uitdrukking gebrachte mening. Zij herinnerde er aan dat zij verklaard had :

— met 9 stemmen tegen 3, dat de litigieuze wetgeving niet onvereenigbaar was met de eerste zin van artikel 2 van het Protocol voor zover zelfstandig beschouwd ;

— met algemene stemmen, dat deze wetgeving niet onvereenigbaar was met de tweede zin van het bovengenoemd verdragsartikel, zelfstandig beschouwd of *juncto* artikel 14 ;

— met 10 stemmen tegen 2, dat de wetgeving in de zaak van klagers niet onvereenigbaar was met artikel 8 van het Verdrag, zelfstandig beschouwd of beschouwd *juncto* artikel 14 ;

— met 9 stemmen tegen 3, dat het algemene onderwijssysteem in de gebieden die volgens de wet eentalig waren, niet onvereenigbaar was met de eerste zin van ar-

tikel 2 van het Protocol, beschouwd *juncto* artikel 14 van het Verdrag ;

— met 11 stemmen tegen 1, dat zulks ook het geval was met de « eigen regeling » welke bij de wet van 2 augustus 1963 werd toegekend aan zes tweetalige gemeenten waarvan Kraainem, aan de rand van Brussel er een was ;

— met 7 stemmen tegen 5, dat de wetten van 1963 onverenigbaar waren met de eerste zin van artikel 2 van het Protocol *juncto* artikel 14 van het Verdrag voor zover zij resulteerden in een algehele onthouding van subsidie aan provinciale, gemeentelijke en particuliere scholen welke, naast het onderwijs in de door de taalwetgeving voorgeschreven taal, in de vorm van niet gesubsidiëerde klassen, volledig of gedeeltelijk onderwijs gaven in een andere taal ;

— met algemene stemmen, dat de voorwaarden waaronder kinderen waarvan de ouders buiten het arrondissement Brussel-Hoofdstad woonden in de scholen van dat arrondissement konden worden ingeschreven (artikel 17 van de wet van 30 juli 1963) in de zaak van klagers niet onverenigbaar waren met de eerste zin van artikel 2 van het Protocol *juncto* artikel 14 van het Verdrag ;

— dat de wetten van 1963 onverenigbaar waren met de eerste zin van artikel 2 van het Protocol *juncto* artikel 14 van het Verdrag voor zover zij sommige kinderen verhinderden, uitsluitend op grond van de woonplaats van hun ouders, de Franstalige scholen in Leuven (8 stemmen tegen 4) en in de bovenvermelde zes Brusselse randgemeenten (7 stemmen tegen 5) te bezoeken ;

— met 8 stemmen tegen 4, dat de betwiste wetgeving ook onverenigbaar was met de eerste zin van artikel 2 van het Protocol *juncto* artikel 14 van het Verdrag voor zover dit sedert 1932 de weigering ten gevolge had gehad om getuigschriften van middelbaar onderwijs, dat niet overeenkomstig de voorschriften van de taalwetgeving gegeven was, te erkennen.

Over het geheel waren drie van de twaalf leden van de Commissie die het rapport hadden opgesteld van mening dat de Belgische Staat zijn verplichtingen niet geschonden had terwijl de meerderheid oordeelde dat er een schending was op drie punten. De grootte en samenstelling van de meerderheid omtrent deze punten was aanzienlijk verschillend. Bovendien waren in de meerderheid omtrent sommige punten verschillende standpunten verenigd. Het rapport bevat dan ook een aantal individuele oordelen, sommigen hiervan stemmen met het rapport overeen, andere zijn afwijkend.

7. In haar eerste memorie stelde de Commissie dat haar beslissing om de zaak naar het Hof te verwijzen met algemene stemmen was genomen. Als redenen voor deze wijze van handelen gaf zij onder meer het juridisch belang en de ingewikkeldheid van de zaak en haar menselijke en sociale kanten op.

8. In de loop van de schriftelijke procedure werden de navolgende argumenten ten aanzien van de door de Belgische regering opgeworpen exceptie van onbevoegdheid naar voren gebracht :

— door de Belgische regering, in haar eerste memorie :

« 1. Het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en zijn Protocol verzekeren het genot van de rechten en vrijheden welke uitdrukkelijk zijn vermeld in de artikelen 2 tot en met 13 van het Verdrag en in de artikelen 1 tot en met 3 van het Protocol.

2. De leden van een bepaalde bevolkingsgroep kunnen

van het begrip « nationale minderheid » in de zin van artikel 14 van het Verdrag profiteren in geval van schending van rechten of vrijheden welke in het Verdrag of het Protocol gegarandeerd worden.

3. In de onderhavige gevallen verleent het Verdrag echter geen bescherming aangezien :

a) het recht op onderwijs in iemands eigen taal niet is opgenomen onder de rechten en vrijheden die in het Verdrag en in het Protocol worden vermeld ; *a fortiori* het recht op subsidie voor onderwijs in iemands eigen taal of het recht op toelating tot alle beroepen na zulk onderwijs ontvangen te hebben, ook niet gewaarborgd is ;

b) subsidiair, de « klagers » niet behoren tot een « nationale minderheid » in de zin van artikel 14 van het Verdrag ;

c) het Hof dientengevolge uit hoofde der zaak onbevoegd is het aan haar voorgelegde geschil ten gronde te onderzoeken.

Dat het het Hof behage

a) de door de Belgische regering opgeworpen exceptie van onbevoegdheid gegrond te verklaren en de tegen haar aanhangig gemaakte procedure te ontzeggen ;

b) subsidiair, de exceptie van onbevoegdheid met de hoofdzaak te voegen. »

— door de Commissie, in haar tweede memorie :

« De Commissie verzoekt het Hof de door de Belgische regering opgeworpen exceptie af te wijzen ; »

— door de Belgische regering, in haar tweede memorie :

« De Belgische regering volhardt bij hetgeen zij gesteld heeft aan het slot van haar eerste memorie en behoudt zich het recht voor haar stellingen te wijzigen en aan te vullen in een later stadium van de procedure. »

9. Tijdens de mondelinge behandeling op 21 november 1966 werden de volgende conclusies ingediend :

— door de Commissie :

« (De Commissie) verzoekt (.....) het Hof de exceptie van onbevoegdheid te verwerpen. »

— door de Belgische regering :

« De exceptie van onbevoegdheid door de regering opgeworpen dient te worden toegewezen en de klachten van klagers dienen afgewezen te worden. Zuiver subsidiair verzoekt de Belgische regering dat haar exceptie van onbevoegdheid met de hoofdzaak gevoegd zal worden. Zij behoudt zich het recht voor haar conclusies in de loop van de procedure aan te vullen en te wijzigen. »

Op de zitting van 22 november 1966 concludeerde de Commissie als volgt :

« De Commissie volhardt bij haar conclusie waarin zij het Hof verzoekt de exceptie van onbevoegdheid, opgeworpen door de Belgische regering, nu reeds te verwerpen.

Omtrent de subsidiaire conclusie van de regering wensen wij geen mening te uiten. Voor zover dit punt aangaat referen wij ons aan het oordeel van het Hof. »

Op de zitting van 23 november 1966 verzocht de Belgische regering het Hof ten slotte :

« — de exceptie van onbevoegdheid toe te wijzen en

— subsidiair, haar te voegen met de hoofdzaak. »

Harerzijds stelde *de Commissie*, voor dat de zitting gesloten werd, dat zij geheel bij haar conclusies volhardde.

Het recht

Respectievelijke argumenten van de Belgische regering en van de Commissie.

1. *Overweende* dat de Belgische regering in haar eerste memorie een exceptie van onbevoegdheid opwierp met als doel « te voorkomen dat het Hof de gronden van de zaak zou onderzoeken », dat het de Regering niet noodzakelijk voorkwam haar exceptie « abstract te omschrijven »; dat echter uit haar twee memories en uit de mondelinge behandeling blijkt dat haar exceptie « valt te herleiden tot een exceptie van onbevoegdheid uit hoofde van de aard van de zaak »; dat, tijdens de zitting van 23 november 1966, bij haar laatstgenomen conclusies, de Regering het Hof voornamelijk verzocht de exceptie toe te wijzen en dat zij, zuiver subsidiair, het Hof verzocht de exceptie te voegen met de hoofdzaak;

Overwegende dat de Belgische regering nadrukkelijk heeft gesteld dat de onbevoegdheid van het Hof noodzakelijkerwijs voortvloeide uit de totale afwezigheid van enig verband tussen de klachten van klagers en de tekst van het Verdrag en van het Protocol; dat de Regering het noodzakelijk acht nauwkeurig onderscheid te maken tussen enerzijds het vraagstuk van de toepasselijkheid van deze twee instrumenten, welk vraagstuk van voorafgaande aard is aangezien de behandeling van de hoofdzaak door het Hof hiervan afhankelijk is, anderzijds de toepassing van deze instrumenten, waarvan het grondig onderzoek deel uitmaakt van het stadium van het geding waarin de zaak ten principale beschouwd wordt;

Dat, voor zover het de beweerdde niet-toepasselijkheid betreft van het Verdrag en het Protocol, de Belgische regering heeft gesteld dat klagers de Staat verwijten dat hij nalaat hun bepaalde diensten te verlenen en dat hij met name weigert enige subsidie te geven aan het Frans-talig onderwijs in het Vlaams gebied of getuigschriften van instellingen die zulk onderwijs geven te erkennen; dat dergelijke klachten geheel buiten het kader van het Verdrag en van het Protocol vallen; dat, in feite, individuele vrijheden de overheid zuiver negatieve verplichtingen opleggen (negatief statuut, *status libertatis*); dat, in het bijzonder, Verdrag en Protocol voor de Hoge Verdragsluitende Staten in het algemeen slechts verplichtingen tot nalaten of zich te onthouden meebrengen voor zover het de aan hun rechtsmacht onderworpen personen betreft; dat, met name artikel 2 van het Protocol (eerste en tweede zin) en artikel 8 van het Verdrag waarop de klagers zich baseren, slechts verplichtingen tot nalaten meebrengen; dat deze uitleg die naar het oordeel van de Regering de enige uitleg is die verenigbaar is met de formulering van de betreffende bepalingen, bevestigd wordt door hun voorgeschiedenis;

Dat de Belgische regering hieraan toegevoegd heeft dat geen rechten met betrekking tot het onderwijs kunnen worden afgeleid uit artikel 8 van het Verdrag dat ten doel heeft het gezinsleven te beschermen, aangezien deze rechten beheerst worden door artikel 2 van het Protocol; en dat de tweede zin van deze bepaling slechts de « godsdienstige en filosofische overtuigingen » van ouders en niet hun culturele of taalkundige voorkeur of mening beschermt;

Dat de Belgische regering verder heeft opgemerkt dat artikel 14 van het Verdrag, waar klagers zich eveneens op baseren, niet zover reikt als de Commissie in haar

advies gesteld heeft; dat dit artikel in feite geen deel uitmaakt van de opsomming van rechten en vrijheden in titel I van het Verdrag (artikel 2 tot en met 13) en van de eerste drie artikelen van het Protocol doch slechts een verbod oplegt tot het maken van onderscheid bij het genot van deze rechten en vrijheden; dat derhalve uit dit artikel noch afzonderlijk noch samen met andere artikelen van het Verdrag of van het Protocol rechten kunnen voortspruiten welke niet zijn opgenomen in deze beide internationale overeenkomsten; dat dit artikel evenmin de negatieve verplichtingen opgelegd door het Verdrag en het Protocol omzet in verplichtingen om iets te doen, hetgeen op hetzelfde neer zou komen; dat het doel van dit artikel is het toepassingsgebied van de gegarandeerde rechten en verplichtingen ten aanzien van de persoon precies aan te geven; dat schending van artikel 14 dan ook onmogelijk is wanneer zij niet tevens gepaard gaat met een gelijktijdige schending van een artikel dat een recht of vrijheid beschermt, ten minste voor zover dat artikel slechts negatieve verplichtingen oplegt aan de Hoge Verdragsluitende Partijen, zoals thans het geval is;

Dat hieruit voortvloeit dat de Belgische regering van oordeel is dat de klachten die naar het Hof zijn verwezen geenszins gedekt worden door Verdrag en Protocol doch deel uitmaken van het aan de Belgische rechtsorde voorbehouden terrein; dat de taal- en onderwijswetgeving een integraal bestanddeel vormt van de politieke en sociale structuur van de Staat welke bij uitstek tot het aan haar voorbehouden terrein behoort; dat het Verdrag, zijnde immers een verklaring van rechten, zich niet met de inrichting van overheidsinstellingen inlaat; dat de Belgische Raad van State en het Belgische Parlement dit ook in deze zin hebben opgevat ten tijde van de bekrachtiging van het Verdrag; dat het voorbeeld van andere Europese staten, met name van Zwitserland, aantoonde dat de taalwetgeving behoort tot de uitsluitende bevoegdheid der Staten; dat dientengevolge de rechtsmacht van het Hof aan beperking onderhevig is en dat deze beperking zo duidelijk is dat zij noch van een uitdrukkelijke bepaling in het Verdrag, noch van een voorbehoud krachtens artikel 64 afhankelijk is;

Dat om deze redenen en de rechtspraak van het Permanente Hof voor Internationaal Recht en het Internationaal Gerechtshof in aanmerking nemende, de Belgische regering betwist dat het Europese Hof enigerlei bevoegdheid zou hebben om de onderhavige aangelegenheid in hoofdzaak te beschouwen; dat het logischerwijze noodzakelijk is dat het Hof eerst uitspraak doet over de toepasselijkheid van het Verdrag en van het Protocol voordat het kan onderzoeken of de Belgische Staat aan zijn verplichtingen heeft voldaan; dat daarenboven deze vraag haar preliminair karakter zou behouden ook wanneer het Hof er niet in zou slagen met zekerheid vast te stellen dat het onbevoegd was; dat het Hof bij het onderzoek van deze vraag de hoofdzaak zou kunnen raken; dat het Hof het systeem van de voorlopige conclusie, zoals aangenomen door het Permanente Hof voor Internationaal Recht in het zeer bijzonder verband van zijn Advies n° 4 ten aanzien van de nationaliteitsdecreten (Serie B, N° 4, blz. 26), niet kon overnemen; dat het Hof, zo nodig, eerder de methode van het Internationaal Hof zou moeten aanvaarden welke het had toegepast bij zijn uitspraak van 30 augustus 1924 waarbij dat Hof, alvorens uitspraak te doen omtrent de hoofdzaak, naging in hoeverre het geschil onderworpen was aan de ingeroepen verdragsartikelen (zaak Mavrommatis, Serie A, N° 2, blz. 16); dat het gebruik van deze methode gerechtvaardigd wordt door het beginsel van de economie van de procedure, door de logische volgorde van de verschillende vragen en door het feit dat het

Europese Hof, evenals het Wereldhof, slechts een geattributioneerde rechtsmacht bezit welke uitsluitend voortvloeit uit de toestemming der Staten ;

Dat de Belgische regering van oordeel is dat zij eenzelfde standpunt voor de Commissie heeft verdedigd ; dat zij in herinnering brengt dat zij de Commissie in feite heeft verzocht de klacht te verwerpen als zijnde kennelijk ongegrond (artikel 27, lid 2) ; dat zij ter ondersteuning van haar middel betreffende de niet-ontvankelijkheid argumenten had ontwikkeld welke verwant waren aan de argumenten waarop de exceptie van onbevoegdheid was gegrond welke zij later bij het Hof had ingediend ; dat het haar evenwel niet vrij had gestaan de bevoegdheid van de Commissie te betwisten aangezien deze instelling het karakter van een rechterlijk lichaam ontheeft ;

2. *Dat de Commissie* het Hof verzocht heeft de exceptie van onbevoegdheid te verwerpen ; dat zij gesteld heeft dat de Commissie evenals het Hof zijn ingesteld om de naleving van de verplichtingen welke de Hoge Verdragsluitende Staten bij het verdrag op zich genomen hebben, te verzekeren (artikel 19) ; dat zij heeft verdedigd dat, volgens het systeem van het Verdrag, een exceptie van onbevoegdheid uit hoofde van de aard der zaak gewoonlijk voor de Commissie behoort te worden opgeworpen wanneer deze de ontvankelijkheid van de klacht beschouwt ; dat zij er op wijst dat de Belgische regering in deze zaak een dergelijke exceptie niet voor de Commissie heeft opgeworpen ; dat zonder hieruit enige juridische conclusie tot niet-ontvankelijkverklaring of prorogatie van rechtsmacht af te leiden, de Commissie van oordeel is dat het Hof, wanneer de zaak eenmaal bij het Hof aanhangig is gemaakt, slechts een summier onderzoek behoeft in te stellen om zich er van te verzekeren dat de door de Commissie ontvangen klachten inderdaad de uitleg of de toepassing van het Verdrag in de zin van artikel 45 betreffen ; dat het Hof geen oordeel behoeft te vellen omtrent de gegrondheid van deze klachten om zich bevoegd te verklaren ; dat de standpunten van de Commissie en van de Belgische regering ten aanzien van de uitleg en van de toepassing van het verdrag en met name van artikel 14 uiteenlopen ; dat zulks duidelijk blijkt zowel uit het rapport van de Commissie als uit de argumenten welke tijdens de schriftelijke en mondelinge procedure onder de aandacht van het Hof zijn gebracht ; dat het Hof dus bevoegd is krachtens artikel 45 ;

Dat de Commissie zich op het standpunt stelt dat het begrip « voorbehouden terrein » in beginsel niet thuis hoort in het systeem van toezicht zoals dat door het Verdrag werd geschapen wanneer het, zoals in het onderhavige geval, gaat om de uitleg of de toepassing van het Verdrag ; dat een uitzondering op dit beginsel slechts mogelijk is wanneer een Hoge Verdragsluitende Staat rechtsgeldig gebruik maakt van de mogelijkheid welke hem in artikel 64 geboden is, van welke mogelijkheid de Belgische staat echter geen gebruik heeft gemaakt ;

Dat bovendien de wettelijke bepalingen en de praktijken ten aanzien van de bevoegdheid van andere internationale rechterlijke lichamen, in de opvatting van de Commissie, geenszins een geding dat krachtens de specifieke bepalingen van het Verdrag voor het Europese Hof is aangespannen, geheel kunnen beheersen ;

Het Hof hierop

Overwegende dat artikel 49 van het Verdrag bepaalt dat « ingeval van meningsverschil over de vraag of het Hof bevoegd is het Hof beslist » ; dat het Hof,

dat te dezer zake, overeenkomstig artikel 46 van het Reglement, geroepen is om zijn bevoegdheid uit hoofde van de aard der zaak te bepalen, zich dient te refereren aan de tekst van het Verdrag en, in de eerste plaats, aan de artikelen 19 en 45 ; dat artikel 19 aan het Hof en aan de Commissie de verplichting oplegt te verzekeren dat de verplichtingen welke uit het Verdrag voortvloeien door de Hoge Verdragsluitende Partijen worden nagekomen ; dat artikel 45 zijnerzijds preciseert : « de rechtsmacht van het Hof strekt zich uit over alle zaken betrekking hebbend op de uitlegging en de toepassing van dit Verdrag welke de Hoge Verdragsluitende Partijen of de Commissie aan het Hof voorleggen, in overeenstemming met artikel 48 ;

Dat uit artikel 45 duidelijk voortvloeit dat de basis voor de bevoegdheid van het Hof uit hoofde van de aard der zaak gelegd is wanneer de zaak de uitleg of de toepassing van het Verdrag betreft ; en dat het Hof zich dientengevolge slechts bevoegdheid zou kunnen ontszeggen indien de klachten van klagers duidelijk buiten het Verdrag en het Protocol vielen ;

Dat de Belgische regering thans bij haar laatste conclusies, een enkele exceptie bij het Hof aanhangig heeft gemaakt met het verzoek de eis van de Commissie terstond in zijn geheel te verwerpen zonder onderscheid te maken tussen de verschillende klachten die aan deze eis ten grondslag liggen noch tussen de verschillende grieven van klagers ; dat het Hof slechts kan vaststellen dat al deze grieven vragen met betrekking tot de uitleg en de toepassing van het Verdrag doen rijzen ; dat het Hof om hieromtrent uitspraak te kunnen doen, behoort te onderzoeken of de rechten, welke zij menen te kunnen ontleenen aan de artikelen 8 en 14 van het Verdrag en aan artikel 2 van het Protocol inderdaad aan klagers toekomen en of hieruit voor de Belgische Staat verplichtingen voortvloeien waarvan klagers stellen dat ze geschonden zouden zijn ; dat dit niet slechts de hoofdzaak zou raken maar ook het stellingnemen ten aanzien van een van de wezenlijke elementen zou inhouden, d.w.z. ten aanzien van uitleggings- en toepassingsvragen die onverbreekelijk met de hoofdzaak verbonden zijn (vergelijk de uitspraak van het Permanente Hof voor Internationale Justitie in de zaak van de Electriciteitsmaatschappij van Sofia en Bulgarije, uitspraak d.d. 4 april 1939, Serie A/B, N° 77, blz. 83) ;

Dat, anderzijds, de Commissie, nadat zij in de uitoefening van haar bevoegdheid krachtens artikel 27 van het Verdrag de grieven welke thans aan het Hof zijn voorgelegd ontvankelijk had verklaard de zaak ook mondeling behandeld heeft en een rapport heeft overgelegd waaruit duidelijk de noodzaak van interpretatie van het Verdrag blijkt ; dat, daarenboven, de Commissie en meer nog de Belgische regering, argumenten voor het Hof hebben voorgebracht die primair gebaseerd waren op de uitleg van de drie door klagers ingeroepen artikelen ; dat zulks met name het geval is ten aanzien van de stelling van de Belgische regering met betrekking tot niet-toepasselijkheid van deze artikelen ; dat de Regering, voor zover artikel 14 van het Verdrag betreft, zelf heeft onderstreept dat het doel van haar exceptie van onbevoegdheid was « een uitspraak van het Hof uit te lokken omtrent het verschil in uitleg welke de Commissie en zij aan het Verdrag gaven » (tweede memorie, I, alinea 4) ; dat de vragen welke in het huidige stadium van het geding gerezen waren derhalve deel uitmaken van de hoofdzaak en dan ook niet bij voorafgaand onderzoek kunnen worden opgelost ; dat hieruit voortvloeit dat de bevoegdheid van het Hof zo duidelijk uit hoofde van de aard van de zaak bestaat dat zij thans reeds bevestigd kan worden ;

Overwegende, voorts, dat het beroep hetgeen de Belgische regering heeft gedaan op het begrip « voorbehouden terrein », zijnde een ander aspect van dezelfde preliminaire exceptie van onbevoegdheid (tweede memorie, alinea's 1-5 en 11-2) de hoofdzak eveneens betreft en dus niet tot een ander resultaat kan leiden; dat, door beroep te doen op dit begrip, de Belgische regering in feite de afwezigheid van ieder element dat verband houdt met het Verdrag tracht aan te tonen; dat het Hof deze gedachtengang niet kan volgen; dat het Verdrag en het Protocol, die betrekking hebben op aangelegenheden die gewoonlijk onder de interne rechtsorde van de Hoge Verdragsluitende Staten vallen, internationale overeenkomsten zijn waarvan het hoofddoel is enige internationale normen vast te leggen welke door de Hoge Verdragsluitende Partijen in acht genomen dienen te worden in hun verhouding tot personen die onder hun rechtsmacht ressorteren (artikel 1 van het Verdrag); dat de bevoegdheid van het Hof zich uitstrekt over alle zaken betrekking hebbend op de uitlegging en de toepassing van deze internationale overeenkomsten (artikel 45 van het Verdrag); dat de onderhavige zaak zoals boven reeds werd uiteengezet, de uitleg en de toepassing van deze overeenkomsten betreft; dat het Hof derhalve in het onderhavige geval aan het middel van het begrip « voorbehouden terrein » het karakter van een preliminaire exceptie van onbevoegdheid dient te ontzeggen;

Overwegende dat, komende tot deze beslissing van procesrechtelijke aard welke eveneens de subsidiaire conclusie van de Belgische regering strekkende tot voeging van de exceptie met de hoofdzak verwerpt, het Hof op geen enkele wijze prejudiciëert op het geding in hoofdzak; dat de Belgische regering geheel vrij blijft haar argumenten ten aanzien van de hoofdzak betrekking hebbende op de rechten en vrijheden welke in het Verdrag en het Protocol zijn neergelegd opnieuw op te vatten en te ontwikkelen.

Om deze redenen,

Verwerpt eenstemmig de primaire en subsidiaire vordering van de Belgische regering;

Besluit eenstemmig over te gaan tot het onderzoek in hoofdzak.

Aldus opgesteld in het Frans en in het Engels, de Franse tekst zijnde authentiek, en uitgesproken op de openbare zitting van negen februari negentienhonderd-zevenenzestig in het Paleis voor de Rechten van de mens te Straatsburg.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 april 1965.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadshoer-Verslaggever: M. Louveaux.

Advocaat-generaal: M. Delange.

Advocaten: Mrs. Fally en Van Ryn.

1. Bevoegdheid. — *Ratione loci*. — Frans-Belgische overeenkomst van 8 juli 1899. — Beslag onder derden. — Vanwaardeverklaring. — Betwisting over het bestaan van commerciële schuldvordering. — Beding van attributie van bevoegdheid.
2. Hoger beroep in burgerlijke zaken. — Devolutie. — Vonnis dat uitspraak doet over een exceptie van onbevoegdheid en ten opzichte van de grond slechts voorbereidend is.

1. Art. 3, par. 1 van de Frans-Belgische overeenkomst van 8 juli 1899 bepaalt dat wanneer, voor het tenuitvoerbrenge van een akte, in een van de landen een woonplaats werd gekozen tot attributie van rechterlijke bevoegdheid, de rechters van de gekozen woonplaats alleen bevoegd zijn om van de geschillen betreffende die akte kennis te nemen.

Die bepaling maakt echter geen hinderpaal uit voor de toepassing van de bijzondere in art. 5 vermelde regel, welke aan de Belgische of Franse rechter, die bevoegd is om over de eis tot vanwaardeverklaring van een beslag onder derden uitspraak te doen, de beslissing over het bestaan van de schuldvordering toekent, tenzij hij *ratione materiae* onbevoegd zou zijn en buiten het geval van litispendentie.

De rechtbank van eerste aanleg, bevoegd om over de eis tot vanwaardeverklaring van het beslag onder derden uitspraak te doen, was het dienvolgens eveneens, wegens samenhang, om uitspraak te doen over de betwisting betreffende het bestaan van de schuldvordering welke bij haar alleen aanhangig was.

Hieraan wordt geen afbreuk gedaan door het feit dat er tussen partijen een beding van attributie van rechtsmacht bestaat, noch door het feit dat, naar de bewering van eiser tot cassatie, de vordering betreffende het bestaan van een commerciële schuldvordering, verbonden aan een vordering tot vanwaardeverklaring van een beslag onder derden, wat haar betreft, naar Frans recht, alleen tot de bevoegdheid van de rechtbank van koop-handel blijft behoren.

2. Het hoger beroep in algemene bewoordingen ingesteld tegen een vonnis dat een exceptie van onbevoegdheid verwerpt en dat ten gronde voorbereidend is, maakt bij de rechter in beroep slechts het punt van de bevoegdheid en niet de feitelijke toedracht aanhangig.

N.V. Ets. Dujardin et C^o t./ P.V.B.A. Machicover en N.M.B.S.

Gelet op het bestreden arrest, op 17 juni 1963 door het Hof van beroep te Luik gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet, doordat het bestreden arrest niet regelmatig met redenen omkleed is, door geen antwoord te verstrekken op de conclusie waarbij, betwistende dat de Belgische rechter bevoegd was om kennis te nemen van de eis tot betaling van commissiegelden, welke de verweersters tegen haar ingesteld hadden, de eiseres deed gelden « dat de partijen uitdrukkelijk overeengekomen zijn dat de betwistingen betreffende de uitvoering van hun overeenkomst aan de rechtbank van koop-handel van de Seine voorgelegd zouden worden (artikel 10 van het contract); dat zij overeengekomen zijn over de toepassing op hun handelsbetrekkingen van de artikels 1984 en volgende van het Frans burgerlijk Wetboek en erkend hebben dat de commissiegelden, als betaalbaar te Rijsel beschouwd, een voorwaarde uitmaakten welke, eenparig, een beding van attributie van rechtsmacht tot stand bracht (artikel 4, e); dat de verwijzing naar de rechtbanken en naar de Franse wet de verwijzing impliceert naar de regels van bevoegdheid *ratione materiae* waaraan de in Frankrijk te beslechten geschillen onderworpen zijn;... dat te dien opzichte, de Franse burgerlijke rechtbanken geen kennis nemen van de vorderingen welke een handelskarakter hebben; dat namelijk de vordering betreffende het bestaan van een handelsschuldvordering, verbonden aan een vordering tot vanwaardeverklaring van een beslag onder derden, wat haar betreft, alleen tot de bevoegdheid blijft behoren van de rechtbank van koop-handel »;

Overwegende dat eiseres, vennootschap van Frans recht, zonder de bevoegdheid van de rechtbank af te wijzen vóór welk een eis tot vanwaardeverklaring van het in België door de verweersters uitgeoefend beslag onder derden ingesteld werd, staande houdt dat ten deze die rechtbank niet bevoegd was om kennis te nemen van de betwisting betreffende het bestaan van de schuldvordering, om reden waarvan het beslag gedaan werd;

Dat, te dien opzichte, zij in conclusie vóór het hof van beroep erop gewezen heeft dat, indien de wet van 15 maart 1932 de bevoegdheid van attributie van de burgerlijke rechtbanken in België uitgebreid heeft, deze wijziging daterende van na de frans-belgische overeenkomst van 8 juli 1899, de economie van artikel 5 van deze niet kan beïnvloeden welke aan de rechter, die kennis neemt van de eis tot vanwaardeverklaring van het beslag onder derden slechts wanneer hij ratione materiae bevoegd is, bevoegdheid toekent wat betreft het bestaan van de schuldvordering, des te minder dat ten deze de partijen in de overeenkomst welke hen bond een beding ingelast hadden tot attributie van rechtsmacht aan de Franse rechtbanken hetgeen «een verwijzing impliceert naar de regels van de bevoegdheid ratione materiae waaraan de in Frankrijk te beslechten geschillen onderworpen zijn»;

Overwegende dat het arrest aan dit verweer tegenstelt dat artikel 5 van de frans-belgische overeenkomst van 8 juli 1899, dat bepaalt dat de Belgische of Franse rechter, bevoegd om uitspraak te doen over de eis tot vanwaardeverklaring van een beslag onder derden, eveneens bevoegd is om kennis te nemen van het bestaan van de schuldvordering, tenzij hij ratione materiae onbevoegd is, naar de nationale wet van kracht op de datum van het geschil verwijst, dat krachtens artikel 37bis en 37ter van de wet van 25 maart 1876, in deze wet door artikel 9 van de wet van 15 maart 1932 ingelast, de Belgische rechtbank van eerste aanleg, bij welke de eis tot vanwaardeverklaring van het derden-beslag aanhangig is gemaakt, niet onbevoegd is ratione materiae om kennis te nemen van de verknochte betwisting betreffende het bestaan van de schuldvordering van de verweerster en dat een afwijking bij overeenkomst des te minder kan aangenomen worden dat zij een wetsbepaling van openbare orde zou miskennen;

Dat deze redenen voldoen aan de vormvereiste opgelegd door artikel 97 van de Grondwet;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 6, 111, 1108, 1128, 1131, 1133, 1134, 1135 van het Burgerlijk Wetboek, 43, 52, inzonderheid 2°, van de wet van 25 maart 1876 bevattende de eerste titel van het voorafgaand boek van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 3, inzonderheid paragraaf 1, 5, van de overeenkomst op 8 juli 1899 tussen België en Frankrijk gesloten betreffende de rechterlijke bevoegdheid, het gezag en de uitvoering van de rechterlijke uitspraken, van de scheidsrechterlijke uitspraken en de authentieke akten en van het enig artikel van de wet van 31 maart 1900 tot goedkeuring van gezegde overeenkomst, doordat, nadat eiseres in haar conclusie staande gehouden had dat de vordering tot betaling van de commissiegelden, welke verweersters tegen haar ingesteld hadden, bij overeenkomst aan de kennisneming van de Belgische rechter was en dat er attributie van bevoegdheid geweest was ten voordele van de Franse rechter, het bestreden arrest het beroepen vonnis bevestigt in zover dit de rechtbank bevoegd verklaart, om de redenen dat, voor de toepassing van de frans-belgische overeenkomst van 8 juli 1899, men de nationale wet welke op het ogenblik van de betwisting van kracht is in acht moet nemen en dat een afwijking van deze regel des te minder kan aangenomen worden

dat zij een wetsbepaling van openbare orde zou schenden, terwijl, moest men overwegen dat het bestreden arrest aldus de conclusie van eiseres beantwoordt, dan nog dit antwoord onwettelijk zou zijn, vermits artikel 3, paragraaf 1, van gezegde overeenkomst evenals het beginsel van de vrijheid van de contracten verzekerd, door de artikelen 1134 en 1135 van het Burgerlijk Wetboek en, meer bepaald in zake bevoegdheid, door de artikelen 111 van het Burgerlijk Wetboek, 43 en 52, 2° van de wet van 25 maart 1876, toelaten van de regels omtrent de bevoegdheid af te wijken, zonder op de openbare orde inbreuk te maken noch, dienvolgens, op de artikelen 6, 1108, 1128, 1131 en 1133 van het Burgerlijk Wetboek, en namelijk aan de Franse rechter, in geval van beslag onder derden waarvan de geldigheid door de Belgische rechter, krachtens artikel 5 van de bovengemelde overeenkomst, beoordeeld moet worden de kennisneming toe te kennen van een betwisting betreffende het bestaan zelf van de schuldvordering;

Overwegende dat het middel het bestreden arrest niet critiseert in zover het beslist dat de eerste rechter bevoegd was om kennis te nemen van de vordering tot vanwaardeverklaring van het beslag onder derden, dat de betwisting betreffende het bestaan van de schuldvordering met deze vordering verknocht was en dat om reden van deze verknochtheid en krachtens de samenvoeging der artikelen 37bis en 37ter van de wet van 25 maart 1876 en 5 van de frans-belgische overeenkomst van 8 juli 1899, de eerste rechter niet bevoegd was ratione materiae om ook van deze betwisting kennis te nemen;

Dat het middel aan het arrest slechts verwijt beslist te hebben dat men niet kan afwijken van de bevoegdheid van de rechter bij wie de vordering tot vanwaardeverklaring van een beslag onder derden aanhangig is, zoals deze bevoegdheid door zijn nationale wet bepaald is, terwijl artikel 3 van de frans-belgische overeenkomst en het beginsel van de vrijheid van de medecontracterende toelaten van de regels omtrent de bevoegdheid af te wijken;

Overwegende dat artikel 3, paragraaf 1, van de bovengemelde frans-belgische overeenkomst, dat bepaalt dat wanneer, voor het ten uitvoerbrengen van een akte, in een van de landen een woonplaats werd gekozen tot attributie van rechterlijke bevoegdheid, de rechters van de gekozen woonplaats alleen bevoegd zijn om van de geschillen betreffende die akte kennis te nemen, geen hinderpaal uitmaakt voor de toepassing van de biezondere regel vermeld in artikel 5 van dezelfde overeenkomst, welke aan de Belgische of Franse rechter, die bevoegd is om over de eis tot vanwaardeverklaring van een beslag onder derden uitspraak te doen, de beslissing over het bestaan van de schuldvordering toekent, tenzij hij ratione materiae onbevoegd zou zijn en buiten het geval van litispendingie;

Overwegende dat uit gezegd artikel volgt dat, in die zaken, de frans-belgische overeenkomst slechts een uitzondering voorziet op het beginsel van de bevoegdheid van de rechter om van het bestaan van de schuldvordering kennis te nemen (slechts) in het geval van litispendingie en in het geval dat deze rechter krachtens zijn nationale wet er geen kennis kan van nemen;

Overwegende dat door te beslissen dat, niettegenstaande de bedingen van het contract dat eiseres en tweede verweerster verbindt en aan de Franse rechtbanken bevoegdheid toekent om van de betwistingen betreffende dit contract kennis te nemen, de Rechtbank van eerste aanleg te Luik, bevoegd om over de eis tot vanwaardeverklaring van het beslag onder derden uitspraak te doen, het eveneens was, om reden van de

verknoctheid, om uitspraak te doen over de betwisting betreffende het bestaan van de schuldvordering welke bij hem alleen aanhangig was, het bestreden arrest noch de artikels 3 en 5 van de frans-belgische overeenkomst noch enige van de andere in het middel aangedeude wetsbepalingen geschonden heeft;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 17 van de wet van 25 maart 1876 bevattende de eerste titel van het voorafgaand boek van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, 61, 443, 451, 452, 456, 457, 462, 473, inzonderheid leden 1 en 2 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering (gezegde artikels 443 en 456 gewijzigd door artikel 22 van het koninklijk besluit nr. 300 van 30 maart 1936 bevestigd door het enig artikel van de wet van 4 mei 1936 en gezegd artikel 473 door artikel 13 van de wet van 15 maart 1932 gewijzigd) en 97 van de Grondwet, doordat, het beroepen vonnis bevestigend in zover het de rechtbank bevoegd verklaard had om van de hoofdeis kennis te nemen, het de tegeneis ontvankelijk verklaard had en het de kosten voorbehouden had, maar het wijzigend in zover het, vooraleer over de hoofdeis uitspraak te doen, een deskundig onderzoek bevolen had, na erop gewezen te hebben dat er rekeningen tussen partijen bestonden en dat men deze niet in aanmerking mocht nemen zonder tot een deskundig onderzoek over te gaan, en het, vooraleer over de tegeneis uitspraak te doen, getuigenverhoren bevolen had, na erop gewezen te hebben dat het billijk was eiseres te machtigen de door haar in haar conclusie gestelde feiten te bewijzen, het bestreden arrest aan de verweersters hun eis ontzegt betreffende de commissiegelden op de aanvening Espérance-Longdoz, de heropening van de debatten beveelt opdat de partijen uitleg zouden verschaffen omtrent de verschillende punten welke te beslechten zijn en de kosten voorbehoudt na, bovendien, in zijn redenen, beslist te hebben « dat gedaagde het recht heeft op commissiegelden voor elke zaak welke in haar streek gesloten wordt, zelfs indien zij niet tussenkomt; dat deze commissiegelden slechts verminderd worden in het geval dat hetzij om het even welke derde die de vennootschap Dujardin moet bezoldigen, hetzij een van haar vertegenwoordigers tussenkomt, dat het anderzijds niet vereist is dat Machicover de klant zou aanbrengen en dat de uitdrukking « gesloten zaken » in artikel 4 gebruikt betekent de zaak door Machicover gevolgd, wel te verstaan zijnde (artikel 4, d) dat het commissiegeld slechts verschuldigd is indien de zaak gesloten is en de prijs door de klant betaald », terwijl naar luid van het artikel 451 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, tegen een voorbereidend vonnis slechts na het eindvonnis, en tegelijk met het hoger beroep tegen dit vonnis in hoger beroep mag gekomen worden en terwijl ten deze, het beroepen vonnis, al werd het voor het onderzoek van de zaak gewezen op de eindbeslissing niet vooruitliep, wat de grond betreft voorbereidend was en dus voor hoger beroep niet vatbaar was vooraleer een definitief vonnis tussengekomen was (schending van de artikels 451 en 452 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering); terwijl in elk geval de overbrengende werking van het hoger beroep verzekerd door de artikelen 17 van de wet van 25 maart 1876, 61, 443, 456, 457 en 462 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, bij de rechter in beroep alleen de punten aanhangig maakt welke door de eerste rechter beslecht werden en in verband waarmede deze zijn rechtsmacht uitgeput heeft, en de uitoefening door de rechter in beroep van het vermogen de zaak tot zich te trekken, volgens artikel 473 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering

vereist dat er tegelijkertijd, bij een en hetzelfde vonnis definitief over de grond van de zaak uitspraak gedaan wordt, terwijl noch het dispositief noch de redenen van het bestreden arrest het mogelijk maken na te gaan of het hof van beroep bedoeld heeft het aanhangig maken te rechtvaardigen door de overbrengende werking van het hoger beroep of door de uitoefening van het vermogen van totzichtrekking, hetgeen verhindert de wettelijkheid van zijn beslissing na te gaan (schending van artikel 97 van de Grondwet); dat, in elk geval, welke ook de aard van het beroepen vonnis zij, het hof van beroep niet vermocht, enerzijds, in de perken van de overbrengende werking van het hoger beroep en vermits de rechtbank niet ten gronde uitspraak gedaan had, over de draagwijdte van het recht op de commissiegelden, over de betreffende de zaak Espérance Longdoz ingestelde klacht uitspraak te doen en zich de uitspraak ten gronde over de andere bestanddelen van de betwisting voorbehouden (schending van de artikels 17 van de wet van 25 maart 1876, 61, 443, 456, 457 en 462 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, gezegde artikels 443 en 456 gewijzigd door artikel 22 van het koninklijk besluit nr. 300 van 13 maart 1956 door het enig artikel van de wet van 4 mei 1936 bevestigd) noch, anderzijds, indien het de zaak tot zich trok, ten gronde over sommige bestanddelen van de betwisting uitspraak te doen, de debatten over het overige te openen en al de kosten voor te behouden (schending van artikel 473 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering, gewijzigd door artikel 13 van de wet van 15 maart 1932):

Overwegende dat na zich bevoegd verklaard te hebben en na de niet betwiste ontvankelijkheid van de hoofdeis tegeneis aangenomen te hebben, de eerste rechter zich ertoe beperkt heeft vast te stellen dat de partijen het niet eens zijn omtrent de feiten en, vooraleer recht te spreken, een getuigenverhoor en een deskundig onderzoek te bevelen met de opdracht welke hij bepaald heeft; dat hij zijn mening niet heeft laten blijken over de gegrondheid van de eis maar de maatregelen, welke hij beval, beschouwd heeft als alleen bestemd om hem de beoordelingsbestanddelen te leveren, geschikt om definitief over de betwisting uitspraak te doen;

Dat aldus het beroepen vonnis, wat de grond betreft, eenvoudig voorbereidend was;

Overwegende dat het bestreden arrest erop wijst « dat de eerste rechter, zonder de grond van de betwisting te onderzoeken, eenvoudig vaststelt dat er rekeningen tussen de partijen bestaan en een deskundige aanduidt aan wie hij als opdracht geeft zijn mening te geven over de aanspraken van de partijen in toepassing van de tussen hen tussengekomen overeenkomst »;

Dat, overwegende dat « zulkdanige opdracht de voorrechten van een deskundige overschrijdt », het arrest erop wijst « dat het van belang is voorafgaandelijk de draagwijdte nader aan te duiden van het contract dat de twee vennootschappen verbindt en de rol welke het aan de gedaagde vennootschap (thans eerste verweerder) toekende »; dat aldus het hof van beroep niet geoordeeld heeft dat de door de eerste rechter bevolen onderzoeksmaatregelen op de eindbeslissing vooruitliep;

Overwegende dat noch uit het arrest noch uit de aan het Hof voorgelegde stukken van de rechtspleging blijkt dat de partijen of één van hen zich verzet hadden tegen de instelling van een deskundig onderzoek en van een getuigenverhoor door de eerste rechter vooraleer hij het contract geïnterpreteerd had en hun betwistingen beslecht had omtrent de draagwijdte van dit laatste en omtrent de door eiseres aangevoerde en door de verweersters ontkende feiten; dat aldus het beroepen von-

nis evenmin een definitieve beslissing ten gronde behelsde;

Overwegende dat het hoger beroep in algemene bevoordingen ingesteld tegen een vonnis dat een exceptie van onbevoegdheid verwerpt en dat ten gronde voorbereidend is bij de rechter in beroep slechts het punt van de bevoegdheid en niet de feitelijke toedracht ahangig maakt;

Overwegende dat door ten gronde uitspraak te doen, na de door de eiseres tegengeworpen exceptie van onbevoegdheid verworpen te hebben en zoals de eerste rechter de overigens niet betwiste ontvankelijkheid van de hoofd- en tegeneis aangenomen te hebben, het bestreden arrest de in het middel aangeduide artikelen 451 en 452 van het wetboek van burgerlijke rechtsvordering geschonden heeft;

Dat het middel dus gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest inzover 1° het aan de verweersters hun eis ontzegt betreffende de commissiegelden op de aanneming *Espérance Longdoz*; 2° het de heropening van de debatten beveelt; 3° het de kosten voorbehoudt;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de verweersters in de helft van de kosten en eiseres in de handere helft;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van

NOOT — Zie betreffende het tweede punt: Brosens A.P.R., *Beroep in burgerlijke zaken en in zaken van koop-handel*, nr. 531, en het aldaar geciteerde arrest van het Hof van Cassatie van 23 november 1933 (Pas. 1934, I, 74).

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 21 oktober 1966.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. De Bersaques.

Advocaten: Mrs. Van Ryn en Bayart.

1. **Onteigening. — Wet van 17 april 1835. — Eigendoms-overdracht. — Onteigeningsvergoeding. — Terbeschikkingstelling. — Ogenblik. — Artikel 11 grondwet.**
2. **Munt. — Onteigening. — Wet van 29 april 1935. .**
3. **Onteigening. — Raming der schade. — Ogenblik. — Billijke schadeloosstelling.**

1. *Uit de artikels 12, 20 (gewijzigd door de wet van 27 mei 1870) en 21 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening ten algemene nutte blijkt eensdeels dat het overeenkomstig art. 7 van die wet gewezen vonnis tot gevolg heeft dat het recht van eigendom op het onteigend goed aan de onteigenaar overgedragen wordt, maar onder voorbehoud dat de onteigende het bezit en het genot van het goed behoudt tot op de dag van de inbezitstelling van de onteigenaar, en, anderdeels, dat het stellen van de onteigeningsvergoeding, door de onteigenaar, ter beschikking van de onteigende alleen aan de inbezitstelling moet voorafgaan.*

De hoven en rechtbanken hebben geen macht om te oordelen of die wetsbepalingen al dan niet met art. 11 grondwet overeenstemmen.

2. *De wet van 29 april 1935, tot vaststelling van de gevolgen van de monetaire wet van 30 maart 1935, is op het stuk van de schadeloosstelling wegens onteigening niet toepasselijk, wanneer geen wettelijke wijziging aan de waarde van de frank gebracht werd tussen het bij art. 7 van de wet van 17 april 1835 bedoelde vonnis en de dag waarop het bedrag van de aan de onteigende toegekende schadeloosstelling in de Consignatiekas werd gedeponeerd.*

3. *Uit de artikels 7 tot 11 van de wet van 17 april 1835 volgt dat de aan de onteigende door de onteigening berokkende schade geraamd dient te worden op de dag waarop het door art. 7 bedoelde vonnis wordt gewezen; derhalve is de schadeloosstelling die met deze raming overeenstemt, de billijke schadeloosstelling.*

Betsy De Leeuw t./ Stad Lier.

Gelet op het bestreden arrest op 17 april 1962 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de art. 11 van de Grondwet, 4, en 20 van de wet van 17 april 1835 op de onteigening ten algemene nutte, en 544 van het B.W.

doordat het bestreden arrest het hoger beroep van eiseres verwerpt om de redenen dat «de deskundigen de waarde in 1958 van kwestieus onroerend goed op 1.675.000 frank ramen, de waarde in 1949 echter op 1.000.000 frank; dat de eerste rechter terecht aannam dat het de venale waarde van 1949 is die moet in aanmerking genomen worden, vermits de verkoopwaarde van het onroerend goed dient berekend te worden op de datum van het vonnis waarbij de pleegvormen vervuld werden verklaard; dat de overdracht van het eigendomsrecht op dit ogenblik plaats vindt; dat appellante (rechtsvoorganger van eiseres) deze in rechte nochtans algemeen aanvaarde zienswijze bestrijdt onder het voorwendsel dat, luidens de Grondwet, de vergoeding aan de beroving van het eigendomsrecht moet voorafgaan, dit laatste omvattende het recht om te beschikken en het recht op genot, en, sinds de formaliteiten vervuld werden verklaard, tot heden niet de minste vergoeding werd betaald, doch dat het voorafgaand karakter van de vergoedingen, voorgeschreven door de Grondwet, volstrekt wordt nageleefd wanneer de onteigende in het bezit gelaten wordt van het onteigende goed tot na de betaling van de onteigeningsvergoedingen, en dat de onteigeningsvergoedingen door de stad Lier in de Consignatiekas te Mechelen gedeponeerd werden op 18 oktober 1961», zulks terwijl, 1) de onteigeningsvergoeding billijk en voorafgaand moet zijn, en niemand van zijn eigendom zonder dergelijke vergoeding kan beroofd worden (schending van art. 11 van de Grondwet); 2) het vonnis dat de formaliteiten van de onteigening vervuld verklaart hoegenaamd niet insluit dat tussen partijen het recht van eigendom van de onteigende is overgegaan op het onteigenend bestuur en alleen inhoudt dat tegenover derden, en niet tussen partijen, de eigendom is overgedragen (schending van de artikelen 4 en 20 van de wet van 17 april 1835); 3) het eigendomsrecht het recht bevat om over een zaak te beschikken en het recht om het genot ervan te hebben, zodat de onteigeningsvergoeding ook de beroving van het genot zelf moet voorafgaan, en dat het op dit ogenblik is, namelijk wanneer de onteigende van het genot wordt beroofd dus wanneer de effectieve inbezitstelling bevolen wordt, dat de onteigeningsvergoeding moet bepaald worden (schending van de artt. 11 van de Grondwet en 544 van het Burgerlijk Wetboek), zodat het arrest de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschonden heeft:

Overwegende dat het middel doet gelden dat het arrest ten onrechte beslist dat het bij art. 7 van de wet van 17 april 1835 bedoelde vonnis de overdracht van het recht van eigendom op het onteigende goed aan de onteigenaar tot gevolg heeft, en dat art. 11 van de Grondwet, in zover het voorschrijft, dat de schadeloosstelling aan de ontzetting uit de eigendom moet voorafgaan, nageleefd is indien de onteigeningsvergoeding vóór de inbezitsstelling van de onteigenaar ter beschikking van de onteigende is gesteld;

Overwegende dat, krachtens art. 21 van de wet van 17 april 1835, het vonnis waarbij beslist wordt dat de door de wet voorgeschreven formaliteiten tot onteigening vervuld werden, het onteigende goed onder meer van alle daarop gevestigde zakelijke rechten ontheft; dat volgens art. 20 van dezelfde wet, gewijzigd door die van 27 mei 1870, vermeld vonnis dient overgeschreven te worden en deze overschrijving ten aanzien van de derden dezelfde gevolgen heeft als de overschrijving van een akte van overdracht; dat tenslotte, naar luid van art. 12, de onteigenaar in het bezit van het goed gesteld wordt bij bevelschrift van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg, verleend op zicht van de betekening van het bewijs van de storting, in de Consignatiekas, van het bedrag van de toegekende schade-loosstelling;

Overwegende dat uit deze wetteksten blijkt, dat de wetgever bepaald heeft, eensdeels, dat het overeenkomstig art. 7 van de wet van 17 april 1835 gewezen vonnis tot gevolg heeft dat het recht van eigendom op het onteigend goed aan de onteigenaar overgedragen wordt, doch onder voorbehoud dat de onteigende het bezit en het genot van het goed behoudt tot op de dag van de inbezitsstelling van de onteigenaar, en, anderdeels, dat het stellen van de onteigeningsvergoeding, door de onteigenaar, ter beschikking van de onteigende alleen aan de inbezitsstelling moet voorafgaan;

Overwegende dat de hoven en rechtbanken geen macht hebben om te oordelen of die wetsbepalingen al dan niet met art. 11 van de Grondwet overeenstemmen;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van art. 1 van de wet van 29 april 1935, tot vaststelling van de gevolgen van de monetaire wet van 30 maart 1935 betreffende de schatting van de vergoedingen of van de schadeloosstellingen,

doordat het bestreden arrest het hoger beroep van eiseres ingesteld verwerpt om de redenen dat «appellante (thans eiseres) nog argumenteert op grond van de wet van 29 april, volgens welke met de muntontwaarding enkel kan rekening gehouden worden voor zoveel zij de koopkracht van de munt zou gewijzigd hebben betrekkelijk het voorwerp van de betwisting; dat appellante hieruit besluit dat het principe door deze wet vastgesteld toepasselijk is op elke vergoeding, ook in geval van onteigening; dat deze vergoeding dient aangepast te zijn aan de waarde van het voorwerp op het ogenblik van het vonnis; dat de wet van 29 april 1935 slechts van toepassing is wanneer een wettelijke muntdevaluatie tot stand kwam tussen het ogenblik waarop de eigendomsoverdracht geschiedt en het ogenblik waarop de onteigeningsvergoedingen worden vastgesteld; dat er terzake geen wettelijke muntdevaluatie ontstond tussen oktober 1949 en oktober 1961, dat mitsdien de thesis van appellante niet kan bijgetreden worden», terwijl de wet van 29 april 1935 een algemeen beginsel bevat en enkel steunt op de werkelijke koopkracht van de frank op het ogenblik van het vonnis, die bepalend is, zodat het van geen belang is dat een wettelijke muntdevaluatie al dan niet zou tussengekomen zijn vanaf het ogenblik

dat het vaststaat dat de koopkracht van de frank in werkelijkheid verminderd is;

Overwegende dat het arrest door het middel niet wordt bestreden, in zover het constateert dat tussen de dag waarop het bij art. 7 van de wet van 17 april 1835 bedoelde vonnis gewezen werd en 18 oktober 1961, dag waarop het bedrag van de toegekende schadeloosstelling in de Consignatiekas werd gedeponeerd, geen wettelijke muntdevaluatie plaats had;

Overwegende dat blijkt, zowel uit de tekst als uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 29 april 1935, dat deze wet, op het stuk van de schadeloosstelling wegens onteigening, niet van toepassing is, wanneer geen wettelijke wijziging aan de waarde van de frank gebracht werd tussen het bij art. 7 van de wet van 17 april 1835 bedoelde vonnis en de dag waarop het bedrag van de aan de onteigende toegekende schadeloosstelling in de Consignatiekas werd gedeponeerd;

Dat het middel naar recht faalt;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van art. 11 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest het hoger beroep van eiseres verwerpt om de redenen dat «de deskundigen de waarde in 1958 van kwestieus onroerend goed op 1.675.000 frank ramen, de waarde in 1949 echter op 1.000.000 frank; dat de eerste rechter terecht aannam dat het de verkoopswaarde van 1949 is die moet in aanmerking genomen worden, vermits de venale waarde van het onroerend goed dient berekend te worden op de datum van het vonnis waarbij de pleegvormen vervuld werden verklaard; dat de overdracht van het eigendomsrecht op dit ogenblik plaats vindt; dat appellante (rechtsvoorganger van eiseres) deze in rechte nochtans algemeen aanvaarde zienswijze bestrijdt onder voorwendsel dat, volgens de Grondwet, de vergoeding voorafgaand moet zijn aan de beroving van het eigendomsrecht, dit laatste omvattend het recht te beschikken plus het recht op genot, en er sinds de formaliteiten vervuld werden verklaard tot op heden niet de minste vergoeding werd betaald; dat het voorafgaand karakter van de vergoedingen, voorgeschreven door de Grondwet, volstrekt wordt nageleefd wanneer de onteigende in het bezit gelaten wordt van het onteigende goed tot na de betaling van de onteigeningsvergoedingen; dat de onteigeningsvergoedingen door de stad Lier in de Consignatiekas te Mechelen gedeponeerd werden op 18 oktober 1961», terwijl 1) de schadeloosstelling die, wegens de onteigening ten algemene nutte, aan eiseres moet betaald worden, billijk en voorafgaand moet zijn, derwijze dat bij de betaling ervan de oneigende eiseres recht heeft op de vergoeding van de schade die zij ondergaat wanneer zij van het gebruik van haar eigendom beroofd wordt; 2) het feit dat de eigendom van het onteigende goed overgegaan is op verweerster door het vonnis van 10 oktober 1949, dat de formaliteiten vervuld heeft verklaard, weliswaar inhoudt dat de waarde van het onroerend goed moet berekend worden naar de staat ervan op dat ogenblik, maar hoegenaamd niet betekent dat er geen rekening meer zou gehouden worden met latere gebeurtenissen, zoals de algemene stijging van de immobiliënmarkt, die het bedrag van de schadeloosstelling beïnvloeden; 3) het arrest, wanneer het dertien jaren na het vonnis dat de formaliteiten vervuld had verklaard, de schadevergoeding moest vaststellen, ten onrechte geweigerd heeft rekening te houden met de stijging van de waarde van het goed, ongeacht de staat van het huis, die door de deskundigen was vastgesteld, daar also elk evenwicht tussen het werkelijk verlies dat eiseres ondergaat en de schadeloosstelling die zij ontvangt, verstreken is zodat deze noch billijk noch voorafgaand is;

Overwegende, eensdeels, dat uit de artt. 7 tot 11 van de wet van 17 april 1835 volgt dat de aan de onteigende door de onteigening berokkende schade geraamd dient te worden op de dag waarop het door art. 7 bedoelde vonnis is gewezen; dat derhalve de schadeloosstelling welke met deze raming overeenstemt de billijke schadeloosstelling is;

Overwegende, anderdeels, dat eiseres vóór de rechter niet gesteld heeft dat het feit dat de procedure ten deze niet met de door voormelde wetsbepaling voorgeschreven spoed gevoerd werd aan een tekortkoming van de onteigenares te wijten was;

Dat mitsdien het middel niet gegrond is;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiseres in de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 15 maart 1965.

Voorzitter: M. Belpaire.

Raadsheer-verslaggever: M. de Vreese.

Advocaat-generaal: M. Dumon.

Onrechtmatige daad. — Oorzaak. — Begrip. — Leugenachtig signaleren aan de politie van de aanwezigheid van een opgespoorde misdadiger.

Het is gewis de wet die aan de politie de opdracht geeft de misdrijven op te sporen en, in voorkomend geval, de delinquenten ter beschikking van de bevoegde magistraten te stellen. Maar de kosten voortvloeiende uit prestaties welke, wetens en onder voorwendsel van bedoelde wettelijke opdrachten, aan de politie opgelegd werden, en welke noodzakelijkerwijze nutteloos gebleven zijn, vinden hun oorzaak, in de zin van art. 1382 B.W., in een fout die grond tot schadevergoeding oplevert.

Stad Gent t./ Hindryckx.

Gelet op het bestreden arrest, op 20 januari 1964 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Overwegende dat nu de voorziening enkel gericht is tegen de beschikkingen van het arrest met betrekking tot de burgerlijke vordering, eiseres zonder noodzaak de voorziening aan het openbaar ministerie heeft betrekend;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikels 97 van de Grondwet, 1382 van het Burgerlijk Wetboek, 8 en 9 van het Wetboek van strafvordering.

doordat het bestreden arrest, na geconstateerd te hebben dat het bewezen was dat verweerder verscheidene malen telefonisch aan de politie te Gent de aanwezigheid van een opgespoorde misdadiger in de stad signaleerde, wanneer in werkelijkheid verweerder wel wist dat zulks niet waar was, en dat, ingaande op deze oproepen, de politie tot driemaal toe nutteloos ter plaats kwam, de vordering van eiseres strekkende tot vergoeding van de schade spruitende uit gezegde nutteloze verplaatsingen van de politie heeft afgewezen, om reden dat tussen de kosten die het optreden van de politie heeft afgewezen, om reden dat tussen de kosten die het optreden van de politie medebracht voor eiseres, en die door deze als een schadepost werden aangezien omdat dit optreden nutteloos was, en de feiten waarvoor ver-

weerder strafrechtelijk veroordeeld werd, er geen verband van oorzaak tot gevolg bestond, daar immers de taak van de politie, die er in bestaat de misdadigers op te sporen en zo mogelijk aan te houden, de oorzaak van haar optreden was, en de feiten ten laste van verweerder gelegd er slechts de aanleiding toe waren geweest, terwijl, wanneer, ten gevolge van opzettelijk verkeerde inlichtingen, de politie nutteloze verplaatsingen doet, zulks niet behoort tot de normale opsporings- en aanhoudingstaken van de politie die hun oorzaak alleen vinden in de door de artt. 8 en 9 van het W.B. van strafvordering aan de politie toevertrouwde opdracht,

en terwijl het tegenstrijdig is, enerzijds te constateren dat de politie zich nutteloos heeft verplaatst, ingaande op de bedrieglijke oproepen van verweerder, en anderzijds te beslissen dat het door art. 1382 van het B.W. vereiste oorzakelijkheidsverband tussen de gedraging van verweerder en de kosten van deze nutteloze verplaatsingen ten deze niet aanwezig was, welke tegenstrijdigheid in de motivering van het arrest een schending van art. 97 van de Grondwet uitmaakt;

Overwegende dat het gewis de wet is die aan de politie de opdracht geeft de misdrijven op te sporen en, bij voorkomend geval, de delinquenten ter beschikking van de bevoegde magistraten te stellen;

Overwegende echter dat de kosten voortvloeiende uit prestaties welke, zoals ten deze, wetens en onder voorwendsel van bedoelde wettelijke opdrachten, aan de politie opgelegd werden, en welke noodzakelijkerwijze nutteloos gebleven zijn, hun oorzaak, in de zin van artikel 1382 van het B.W., vinden in een fout die grond tot schadevergoeding oplevert;

Overwegende derhalve dat het bestreden dispositief, hetwelk uitsluitend steunt op de door de wet over de politie gegeven opdracht, niet wettelijk gerechtvaardigd is; dat het middel gegrond is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest in zover het over de burgerlijke vordering uitspraak heeft gedaan;

Beveelt dat melding van het arrest op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing zal worden gemaakt;

Veroordeelt verweerder in de kosten, met uitzondering van deze van de betekening van de voorziening aan het openbaar ministerie, welke ten laste van eiseres blijven;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 10 mei 1965.

Voorzitter: M. Van Beirs.

Raadsheer-verslaggever: M. Valentin.

Advocaat-generaal: Mr. Dumon.

Leerplicht. — Inbreuk. — Geldboete. — Geen opdecie-men.

De geldboeten voor inbreuken op de leerplicht, met name die welke zijn uitgevaardigd bij de wet van 10 oktober 1921 en daarna bij het K.B. van 20 augustus 1957 houdende coördinatie van de wetten op het lager onderwijs en die niet onderworpen waren aan de eerste vermeerdering, ingevoerd door de wet van 24 juli 1921, vallen niet onder de achtereenvolgende vermeerderingen die in de plaats zijn gekomen van de eerste, en waarvan de laatste de vermeerdering is van de wet van 5 maart 1952.

Procureur des Konings te Namen t./ Paulet.

Gelet op het bestreden vonnis, op 31 oktober 1964 in hoger beroep gewezen door de Correctionele Rechtbank te Namen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikels 11 van het koninklijk besluit van 20 augustus 1957 houdende coördinatie van de wetten op het lager onderwijs en 1 van de wet van 5 maart 1952,

doordat het bestreden vonnis de geldboete, tegen verweerder op grond van het voornoemde koninklijk besluit uitgesproken, ten oprechte heeft vermeerderd met de bij de laatst vermelde wet bepaalde opdecimen;

Overwegende dat de wet van 24 juli het bedrag van de strafrechtelijke geldboeten met 20 decimen heeft vermeerderd.

Dat de geldboeten gesteld bij de wet van 10 oktober 1921 op de schoolplicht, niet onderworpen werden, overeenkomstig de wens van de wetgever, aan de vermeerdering bepaald bij de wet van 24 juli 1921;

Dat de latere wetten waarbij het bedrag van de strafrechtelijke geldboeten werden verhoogd, er zich toe hebben beperkt de bij de wet van 24 juli 1921 bepaalde vermeerdering met 20 decimen te vervangen door achtereenvolgende vermeerderingen die in de wet van 5 maart 1952 een bedrag van 190 decimen hebben bereikt;

Overwegende dat daaruit volgt dat de geldboeten die niet aan de eerste vermeerdering onderworpen waren, met name die welke zijn uitgevaardigd bij de wet van 10 oktober 1921 en daarna bij het koninklijk besluit van 20 augustus 1957 houdende coördinatie van de wetten op het lager onderwijs, niet vallen onder de achtereenvolgende vermeerderingen die in de plaats zijn gekomen van de eerste;

Dat uit de voorbereiding van de wet van 5 maart 1952 duidelijk de wil blijkt geen enkele wijziging betreffende de inhoud, behalve met betrekking tot het bedrag van de opdecimen aan te brengen in de vroegere wetgeving en de door de gerechtshoven en rechtbanken eraan gegeven uitlegging te behouden;

dat het middel gegrond is;

En overwegende voor het overige dat de substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven rechtsvormen werden nageleefd en dat de beslissing overeenkomstig de wet is;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden vonnis, maar slechts in zover het de door het vonnis uitgesproken geldboeten met 190 decimen heeft vermeerderd;

Beveelt dat van het thans gewezen arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder in de kosten.

Zegt dat er geen grond is tot verwijzing.

NOOT: Zie A.P.R. tw. Leerplicht, nr. 33.

RAAD VAN STATE.

7e kamer. — 25 mei 1966.

Voorzitter : M. Declaire.

Raadsheren : MM. Adriaens en Vermeulen.

Substituut-auditeur-generaal : M. Grommen.

Advocaat : Mr. Vastersavendts.

Ruilverkaveling van landeigendommen. — Formaliteiten. — Handeling vatbaar voor beroep.

1. Is niet ontvankelijk het beroep in zover het gericht is tegen het proces-verbaal van stemopneming van de algemene vergadering van de eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers, bijeengeroepen door de Minister en voorgezeten door zijn gemachtigde omdat dergelijke handeling de rechtstoestand van verzoekers niet wijzigt.
2. Overeenkomstig artikel 10, lid 4, eerste volzin van de wet van 25 juni 1956, is het voorstel tot ruilverkaveling in de groep van gebruikers enkel aanvaard, wanneer de meerderheid van gebruikers die het voorstel bijtreden, meer dan de helft van de kadastrale oppervlakte van de te verkavelen gronden in gebruik hebben; het vaststellen van de meerderheid, wat betreft de kadastrale oppervlakte, is enkel mogelijk wanneer elke gebruiker, bij het uitbrengen zijner stem, zich bekendmaakt. De wet, evenmin als de parlementaire voorbereiding ervan, of een uitvoeringsbesluit, bepalen de wijze waarop dit geschiedt. De ondertekening van de stembiljetten is in die omstandigheid een der middelen welke die vaststelling mogelijk maakt. De stem van hen die hun stembiljet niet hebben ondertekend en hun identiteit op het stembiljet niet hebben bekendgemaakt op een andere wijze, kan niet in aanmerking worden genomen; met analogische toepassing van artikel 10, lid 2 van de wet moeten zij worden geacht niet te hebben deelgenomen aan de stemming en het voorstel te hebben goedgekeurd.

Van Innis en van Quickenborne t./ Belgische Staat
(Minister van Landbouw).

Arrest nr. 11.831.

Overwegende dat het beroep van 19 juni 1961 in de eerste plaats strekt tot vernietiging van de « beslissing van 2 mei 1961 waarbij de afgevaardigde van de Minister van Landbouw heeft beslist dat het voorstel tot ruilverkaveling, betreffende een geheel van landeigendommen gelegen op het grondgebied van de gemeenten Eine, Bevere bij Oudenaarde, Heurne, Huise, Mullem en Ooike, geldig werd aangenomen door de vereiste meerderheid van de eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers »; dat verzoekers in de tweede plaats aan de Raad van State vragen « te bevelen dat een nieuwe vergadering van de eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers zal gehouden worden om over dit voorstel opnieuw te stemmen, of ten minste het proces-verbaal van de stemming te verbeteren in de mate dat de niet ondertekende stembiljetten als ongeldig werden beschouwd »;

Overwegende dat het beroep van 31 oktober 1961 « waarbij de ruilverkaveling op het grondgebied van de gemeenten Eine, Heurne, Mullem, Ooike, Huise en Bevere gedekreteerd werd »; dat het bestreden koninklijk besluit bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad van 4 september 1962 is bekendgemaakt;

Overwegende dat de Minister van Landbouw op 31 augustus 1959 met toepassing van art. 4 van de wet van 25 juni 1956 op de ruilverkaveling van landeigendommen uit kracht van de wet besliste, een onderzoek te doen instellen « naar het nut van de ruilverkaveling

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

van het door hem omschreven geheel van gronden, gelegen op het grondgebied van de gemeente Eine, Oudenaarde, Heurne, Mullem en Bevere bij Oudenaarde»; dat de Minister na het afsluiten van dit onderzoek besliste, overeenkomstig art. 8 van dezelfde wet dat er aanleiding was «om de algemene vergadering van de eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers bijeen te roepen», en een gemachtigde aanwees «met opdracht die vergadering in zijn naam voor te zitten»;

Overwegende dat het proces-verbaal van de algemene vergadering, opgemaakt door de voorzitter overeenkomstig art. 11, tweede lid, van dezelfde wet, o.m. vermeldt wat volgt : «De algemene vergadering wordt gehouden te Eine in de Parochiezaal, op dinsdag 2 mei 1961. De stemming zal geschieden met ondertekende stembrieven; ik vestig er de aandacht op dat de handtekening volstrekt noodzakelijk is, onder andere om de aanwezigheid te kunnen bewijzen. Ik vraag of alle aanwezige of vertegenwoordigde eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers hun stembrief hebben ingebracht. In de groep van de eigenaars en vruchtgebruikers wordt het voorstel aanvaard door : 40 aanwezige of vertegenwoordigde leden die het voorstel goedkeuren; 24 aanwezige of vertegenwoordigde leden die een ongeldige stembrief hebben ingediend; 420 leden die niet aanwezig of niet vertegenwoordigd zijn; 4 vertegenwoordigde leden die niet hebben deelgenomen aan de stemming; 3 aanwezige of vertegenwoordigde leden die een blanco stembrief hebben ingediend, zijnde in totaal 491 leden voor een algemeen totaal van 706 die samen 592 ha 26 a 23 ca bezitten, voor een totaal van 981 ha 40 a 00 ca. 215 aanwezige of vertegenwoordigde leden, die samen 389 ha 13 a 77 ca bezitten, hebben tegen het voorstel gestemd. In de groep van de gebruikers wordt het voorstel aanvaard door : 15 aanwezige of vertegenwoordigde leden die het voorstel goedkeuren; 162 leden die niet aanwezig of niet vertegenwoordigd zijn; 13 aanwezige leden die een ongeldige stembrief hebben ingediend; 1 aanwezig lid dat te kennen heeft gegeven zich te onthouden. Zijnde in totaal 194 leden voor een algemeen totaal van 306 die samen 491 ha 86 a 19 ca bezitten, voor een totaal van 981 ha 40 a 00 ca. 112 aanwezige of vertegenwoordigde leden, die samen 489 ha 53 a 81 ca gebruiken, hebben tegen het voorstel gestemd. Ik stel vast dat het voorstel in beide groepen wordt bijgetreden en dat degenen die het voorstel bijtreden meer dan de helft van de kadastrale oppervlakte van de in de ruilverkaveling op te nemen gronden bezitten of in gebruik hebben. Het voorstel is dus aanvaard»;

Wat betreft het beroep van 19 juni 1961.

Overwegende dat dit beroep niet ontvankelijk is, in zoverre het gericht is tegen het proces-verbaal van stemopneming van de algemene vergadering van de eigenaars, vruchtgebruikers en gebruikers, bijeengeroepen door de Minister en voorgezeten door zijn gemachtigde, die bedoelde akte heeft ondertekend; dat de bestreden akte immers de rechtstoestand van verzoekers niet wijzigt en derhalve niet vatbaar is voor vernietiging; dat, wat betreft de andere twee onderwerpen dit beroep evenmin ontvankelijk is wijl die onderwerpen niet behoren tot de bevoegdheid van de Raad van State zoals deze bepaald is bij de wet van 23 december 1946; dat de exceptie van niet-ontvankelijkheid ambtshalve moet worden opgeworpen;

Wat betreft het beroep van 31 oktober 1961.

Overwegende dat verzoekers in een eerste middel doen gelden dat het bestreden koninklijk besluit steunt op een

voorstel dat aan de voorwaarden gesteld bij art. 10, lid 4, van de wet niet voldoet; dat zij betogen dat de stembiljetten die door sommige gebruikers niet werden ondertekend, ongeldig werden verklaard en dat die gebruikers geacht werden niet aan de stemming te hebben deelgenomen en zodoende het voorstel te hebben goedgekeurd, hoewel die stembiljetten de weigering van goedkeuring uitdrukkelijk te kennen geven; dat zij voorhouden dat de reeds vermelde wet niet bepaalt dat de afkeurende stemmen als zodanig enkel in aanmerking mogen worden genomen wanneer zij bij middel van ondertekende stembiljetten worden kenbaar gemaakt; dat zij erop wijzen dat uit het proces-verbaal van de algemene vergadering blijkt dat de niet ondertekende stembiljetten van 13 gebruikers die een afkeurende stem tegen het voorstel uitbrachten en die een kadastrale oppervlakte van 104 ha 38 a 37 ca vertegenwoordigen, ongeldig werden verklaard en dat die gebruikers geacht werden het voorstel goed te keuren; dat zij betogen dat die gebruikers moeten worden medegerekend met de andere gebruikers die hun stembiljet ondertekenden, die tegen het voorstel van ruilverkaveling stemden en die een kadastrale oppervlakte van 489 ha 58 a 81 ca vertegenwoordigen, en dat de meerderheid van de gebruikers die het voorstel bijtraden slechts een kadastrale oppervlakte van 387 ha 47 a en 82 ca vertegenwoordigen, minder dan de helft van de kadastrale oppervlakte van de te verkavelen grond in gebruik hebben; dat zij hieruit afleiden dat het voorstel in de groep van gebruikers niet aanvaard werd overeenkomstig art. 10, lid 4, van de wet;

Overwegende dat art. 10, lid 1, 2 en 4, bepaalt : «Over het voorstel wordt afzonderlijk gestemd door de eigenaars en vruchtgebruikers en door de gebruikers. Elke eigenaar, elke vruchtgebruiker en elke gebruiker beschikt over een stem. De eigenaars, de vruchtgebruikers en de gebruikers die niet deelnemen aan de stemming worden geacht het voorstel goed te keuren. Het voorstel is aanvaard indien het in elk van beide groepen wordt bijgetreden door een meerderheid voor zover degenen die het voorstel bijtreden meer dan de helft van de kadastrale oppervlakte van de te verkavelen gronden bezitten of in gebruik hebben. Indien het voorstel slechts in een van beide groepen, die dubbele meerderheid verkrijgt, mag de Koning, zo het algemeen belang zulks dwingend vordert, tot ruilverkaveling besluiten voor zover, in de andere groep, ten minste een vierde van de belanghebbenden het voorstel bijtreden en deze anderszits ten minste een vierde van de kadastrale oppervlakte der te verkavelen gronden bezitten of in hun gebruik hebben»; dat overeenkomstig art. 10, lid 4, eerste volzin, van de wet het voorstel tot ruilverkaveling in de groep van gebruikers enkel aanvaard is wanneer de meerderheid van gebruikers die het voorstel bijtreden, meer dan de helft van de kadastrale oppervlakte van de te verkavelen gronden in gebruik hebben; dat het vaststellen van de meerderheid, wat betreft de kadastrale oppervlakte enkel mogelijk is wanneer elke gebruiker bij het uitbrengen zijner stem, zich bekendmaakt; dat de wet, evenmin als de parlementaire voorbereiding ervan, of een uitvoeringsbesluit de wijze bepalen waarop dit geschiedt; dat de ondertekening van de stembiljetten in die omstandigheid een der middelen is welke die vaststelling mogelijk maakt; dat niet wordt betwist dat dertien gebruikers hun stembiljet niet hebben ondertekend en dat zij hun identiteit op het stembiljet niet op een andere wijze hebben bekendgemaakt; dat hun stem derhalve niet in aanmerking kan worden genomen en dat zij met analogische toepassing van art. 10, lid 2, van de wet, moesten worden geacht, aan de stemming niet te hebben deelgenomen en het voorstel te hebben goedgekeurd; dat het middel niet gegrond is;

Overwegende dat verzoekers in een tweede middel doen gelden dat het bestreden besluit overeenkomstig art. 10, lid 4, tweede volzin, niet vaststelt dat het algemeen belang dwingend de ruilverkaveling vordert; dat kan worden volstaan met de vaststelling dat het voorstel met de dubbele meerderheid in beide groepen is aanvaard; dat er derhalve geen aanleiding bestond om art. 10, lid 4, tweede volzin, toe te passen; dat het middel niet opgaat.

Besluit:

Artikel 1. — De beroepen zijn verworpen.

Artikel 2. — De kosten, ten bedrage van 3.000 fr., komen ten laste van de verzoekers.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

11 oktober 1966.

Voorzitter: M. Dellois

Raadsheren: M.M. Sury en Screvens.

Advocaat-Generaal: Mr. Dykmans.

Advocaten: Mrs. Van de Vorst en Van Nuffel.

Quasi-delicten. — Aanleg. — Meerdere vorderingen. — Meerdere titels. — Art. 25 Wet op de bevoegdheid. — Niet ontvankelijkheid van het beroep defectu summae.

Indien gedurende een verkeersongeval aan meerdere rechtssubjecten schade wordt veroorzaakt, dan dienen de eisen tot schadevergoeding van deze rechtssubjecten niet samengevoegd om de aanleg te bepalen.

De verschillende eisen zijn wel ter gelegenheid van hetzelfde gebeuren ontstaan, maar de oorzaak ervan is verschillend, namelijk de schade, die elk rechtssubject persoonlijk geleden heeft. Elke eis heeft immers een afzonderlijk bestaan.

Belgische Staat (Ministerie van Landsverdediging) t./ cons. De Jaegher.

Gelet op de uitgifte van het bestreden vonnis door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Antwerpen op 27 november 1964 gewezen;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en termijn;

Overwegende dat ten gevolge van een verkeersongeval gebeurd te Borsbeek op 22 juli 1963, de Belgische Staat, bij dagvaarding gedagtekend 14 april 1964, voor de Rechtbank te Antwerpen aangesproken werd: 1) door De Jaegher Désiré, handelend in eigen naam, tot betaling van een schadevergoeding groot 24.600 fr. in principaal;

2) door dezelfde De Jaegher handelend als vader en wettelijk beheerder der goederen van zijn minderjarige zoon Rudy, tot betaling van een schadevergoeding groot 1.500 fr. in principaal;

3) door Smout Martha, echtgenote van gezegde De Jaegher Désiré, tot betaling van een schadevergoeding groot 61.250 fr.;

4) door De Jaegher Christiane tot betaling van een schadevergoeding groot 4.060 fr. in principaal, de vier gevorderde bedragen te verhogen met de vergoedende interesten berekend vanaf de dag van het ongeval;

Overwegende dat ieder van de vier rechtsvorderingen uit een eigen en afzonderlijke oorzaak voortspuit, namelijk de aan de eisende partij berokkende schade;

Overwegende, aangaande de eerste van deze rechtsvorderingen, dat de Belgische Staat, bij zittingsbesluiten, aan de eerste rechter gevraagd heeft hem « akte te verlenen »; dat uit zijn op 22 april 1964 door rechtsakte betekende besluiten, waarin hetzelfde aanbod voorkomt, blijkt dat bewust bedrag aangeboden wordt als antwoord op de eerste rechtsvordering; dat, derhalve, de waarde van deze betwisting met het aangeboden bedrag dient verminderd te worden;

Overwegende dat, aangaande de derde van deze rechtsvorderingen, de Belgische Staat zich naar het oordeel van het Hof gedraagt;

Overwegende dat de Belgische Staat zijn verantwoordelijkheid niet betwist, evenmin door het Hof als voor de eerste rechter; dat hij deze impliciet erkent; dat wat betreft de aan Smout Martha toekomende vergoeding, het Hof de beweegredenen van de eerste rechter overneemt evenals zijn beslissing om tot een deskundig onderzoek te doen overgaan;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 der wet van 15 juni 1935, waarvan toepassing werd gedaan; gehoord in openbare zitting het gelijkkluidend advies van de Heer Advocaat-Generaal Dykmans;

Verklaart het beroep niet ontvankelijk defectu summae in zover het gericht is tegen de beslissingen van de eerste rechter over de eerste, tweede en vierde rechtsvordering;

Verklaart het beroep ontvankelijk in zover het gericht is tegen de beslissing van de eerste rechter over de rechtsvordering van Smout Martha;

Verklaart dit beroep ongegrond; ontzegt appellant dit beroep; bevestigt ten deze het bestreden vonnis;

Verwijst appellant in de kosten van de procedure in beroep.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e bis Kamer. — 9 november 1966.

Voorzitter: M. Carsau.

Rechters: Mevr. Deloof en M. Vanderhoeft.

Advocaten: Mrs. Leclef loco Van der Haegen en Vandenbussche.

Verzekeringen. — Motorvoertuigen. — Verplichting een vervangend voertuig bij dezelfde verzekeraar te verzekeren. — Vrouw van verzekeringnemer koopt een nieuwe auto. — Wettelijke gemeenschap. — Geen eigen middelen van de vrouw. — De man moet het voertuig bij dezelfde verzekeraar doen verzekeren.

Tussen een verzekeraar en de eigenaar van een auto was in de polis — die voor tien jaar was gesloten — bedongen dat de verzekeringnemer ieder motorvoertuig dat hij zou kopen of verkrijgen in vervanging van het verzekerde en ieder nieuw motorvoertuig dat hij in het verkeer zou brengen, zou verzekeren bij de verzekeraar. Toen de verzekeringnemer zijn auto verkocht, werd het contract geschorst, maar gelijktijdig kocht de vrouw van de verzekeringnemer een andere auto die bij een andere maatschappij werd verzekerd.

Constaterend dat de door de vrouw gekochte auto niet als een tweede voertuig voor het gezin kan beschouwd worden, dat man en vrouw gehuwd zijn onder het regime van de wettelijke gemeenschap en de vrouw niet

*beschikte over eigen of voorbehouden goederen die vol-
doende waren om de aankoop te kunnen doen, oordeelt
de rechtbank dat de auto op naam van de vrouw werd
geplaatst om aan de verplichtingen van de polis te ont-
komen en dat de verplichting tot verzekering van de
nieuwe wagen in hoofde van de man blijft bestaan.*

Fidelitas t./ Kerstens en Bastiaenssens.

Gezien de stukken van het geding en onder meer :

— het vonnis waartegen beroep, uitgesproken door de heer
Vrederechter van het kanton Ekeren, op 22 oktober 1964 ;
— de geboekte en hieraangehechte akte van beroep, bete-
kend door exploit van gerechtsdeurwaarder J. Florival te
Antwerpen, op 18 november 1964 ;

Gelet op de artikels 2, 24, 34, 36, 37 en 41 der wet van
15 juni 1935 ;

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten, ont-
wikkeld in de Nederlandse taal, ter zitting van 24 okto-
ber 1966 ;

Overwegende dat aan de hand van de voorgebrachte
stukken het beroep als tijdig ingesteld en regelmatig naar
de vorm voorkomt ; dat het ontvankelijk is ;

Overwegende dat de eis strekt tot betaling van verzeke-
ringspremies verschuldigd op een polis van burgerlijke
verzekering van autovoertuigen voor een vervangend voer-
tuig op naam van de echtgenote van de oorspronkelijk ver-
zekerde gekocht ;

Overwegende dat appellante in het raam van de wet
van 1-7-1956 aan 1° beroepene een verzekeringspolis toe-
gestaan had op 28-9-1959 onder nr. polis 28336 aanvang ne-
mende op 1-10-1959 voor een periode van 10 jaar ; dat de
polis de burgerlijke verantwoordelijkheid van eerste beroe-
pene dekte als eigenaar en bestuurder van een Ford Pre-
fekt ;

Dat op 1-7-1963 door aangetekend schrijven beroepene
appellante in kennis stelde dat hij afzag van de « voort-
zetting van het verzekeringskontraat... en dit vanaf
1-10-1963 vervalldag van het verzekeringsjaar, omdat ik
vanaf die datum niet meer over mijn voertuig be-
schik... » ;

Dat ingaande op dit verzoek appellante op 11 juli 1963
een bijvoegsel van schorsing ondertekende met beroepene
aanvang nemende vanaf 1 oktober 1963 ; dat er geacteerd
werd dat de verzekerde verklaarde het omschreven auto-
voertuig verkocht te hebben ; dat er tevens op gedrukt
werd dat er niet verzaakt was aan de bepalingen van
art. 34 van de Algemene Voorwaarden van Titel I en van
art. 12 van Titel II ;

Dat vermeld art. 34 de verplichting inhoudt, bij schor-
sing van het kontraat ieder nieuw motorrijtuig in het ver-
keer gebracht bij appellante te doen verzekeren ;

Dat vermeld art. 12 voorziet dat de verzekeringsnemer
zich verbindt ieder motorvoertuig dat hij « zou kopen of
verkrijgen in vervanging » van het bij deze polis verzeker-
de voertuig bij appellante te verzekeren ;

Dat wanneer appellante vernam dat beroepenen een ver-
vangingsvoertuig Taunus in het verkeer gebracht hadden
vanaf augustus 1963, zij hervatting van het kontraat vroeg
waarop 1° beroepene op 23-10-1963 antwoordde dat hij per-
soonlijk niet meer in het bezit was van een autovoertuig,
dat het ingevolge zekere omstandigheden was dat zijn
echtgenote een voertuig heeft aangekocht « wat tevens een
tweede voertuig was in mijn gezin » ;

Overwegende dat deze verklaring misleidend was en
kennelijk met het doel de contractuele verplichtingen te
omzeilen ;

Dat beroepenen nooit twee voertuigen in het gezin had-
den vermits 1° beroepene zijn aangifte in de verkeers-
belasting op de autovoertuigen voor zijn auto Ford Pre-
fekt heeft ingetrokken op 9-8-1963 wanneer de aankoop-
faktuur van de wagen Taunus op naam van 2° beroepene

van 7-8-1963 dagtekent en de nieuwe polis bij de Sociale
Voorzorg aanvang moest nemen op 3-8-1963 ;

Overwegende dat 1° beroepene die gehuwd is onder het
stelsel van de wettelijke gemeenschap minstens de nieuwe
wagen verkregen heeft, zoniet gekocht, in de zin van
art. 12 vermits deze in vervanging komt van zijn eerste
wagen ; dat hij deze vervanging lang op voorhand gepland
had vermits hij de verkoping van zijn wagen aankondigde
vanaf juli en de schorsing dan aanvroeg ;

Dat beroepenen tevergeefs aanvoeren dat 2° beroepene
gerechtigd zou geweest zijn persoonlijk met haar voor-
behouden goederen spruitende uit haar inkomsten van het
werk, de wagen aan te kopen ;

Overwegende dat vooreerst dient opgemerkt dat 2° be-
roepene die in de Gemeente Ekeren ingeschreven staat als
« zonder beroep » en een vaag attest van een werkgever
voorlegt volgens hetwelk zij al lang als hulp in het huis-
houden zou gwerkt hebben, niet bewijst hierdoor voldoende
spaarpenningen overgehouden te hebben om deze
aankoop en nog zonder financieringskontraat te doen ;

Dat het op naam zetten van een wagen klaarblijkelijk als
middel gezocht werd om aan de verplichtingen van de po-
lis te ontsnappen en de werkelijke toestand te verber-
gen ;

Dat het mogelijk is dat de verkoper van de Taunus ge-
poogd heeft een polis te plaatsn bij een andere maat-
schappij maar dat deze wel bewust van het risico moest
zijn vermits art. 34 voorkomt in de type-polis ;

Dat in dergelijk geval de rechtspraak eenvormig aan-
vaardt dat de verplichting tot verzekering van de vervan-
gende wagen alhoewel op naam van de echtgenote ge-
kocht, blijft bestaan (Verviers 18-10-1961 Jur. Liège
61-62 blz. 77, 1e bis Antwerpen 21-12-1960 R.W. 61-63,
col. 388 en B.A. 62 40) ;

Overwegende wat de bedragen betreft dat geïntimeerde
terecht doet opmerken dat de eis voor de 2e premie thans
ultra petita is daar er geen voorbehoud gemaakt werd
voor de tijdens het geding te vervallen premies, in de
inleidende dagvaarding ;

Om deze redenen

De Rechtbank,

Tegensprekelijk rechtdoende en in hoger beroep ;
Na erover beraadslaagd te hebben ;

Alle andere en strijdige besluiten verwerpend ;

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond ;

Dienvolgens doet het bestreden vonnis teniet en op-
nieuw rechtdoende, veroordeelt beroepenen solidairlijk tot
het betalen aan appellanten van 4.185 frank zijnde de pre-
mie vervallen op 10-6-1963 met de gerechtelijke intresten
aan 4,5 % en de kosten van beide aanleggen.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE AALST

2e Kamer. — 1 december 1966.

Voorzitter : M. Bosteels.

Referendaris : M. De Bruyn.

Advocaten : Mrs. Van der Eecken, Jacquart,
Haus en De Beukelaer.

**Bevoegdheid en aanleg. — Rechtbank van koophandel. —
Eis van de curator van het faillissement van een ve-
nootschap tegen de vennoten. — Art. 12, 2° en 4° be-
voegdheidswet.**

*De curator van een failliete P.V.B.A. heeft de vennoten ge-
dagvaard voor de rechtbank van koophandel die het
faillissement heeft uitgesproken ; hij eist betaling van
een bedrag van meer dan 10.000 fr. op grond dat zij*

aansprakelijk zijn voor het te weinig ontvangen actief en het te veel betaalde passief.

Daar de curator fouten bij de stichting der vennootschap en het verzuim vorderingen te innen verwijt aan de vennoten, is het geschil niet « een geschil dat zijn oorsprong vindt in het faillissement en dat zonder het faillissement niet zou hebben bestaan ». Art 12, 4° bevoegdheidswet vindt dus geen toepassing.

De rechtbank is evenmin bevoegd krachtens art. 12, 2°, want de vordering van de curator is gemengd: ze is een *actio mandati*, aangezien hij optreedt als vertegenwoordiger van de vennootschap, maar ze is ook een *actio ex quasi delicto*, waarbij hij de schuldeisers vertegenwoordigt en dus een derde is.

Faillissement Thesca t./ Buyl e.a.

Overwegende dat de eis, ingeleid bij geregistreerde exploitanten van gerechtsdeurwaarder Arnold Mahieu te Aalst en van gerechtsdeurwaarder Antoine Vloeberghs te Leuven, er toe strekt 1° — te horen zeggen voor recht dat de verweerders, na machtiging van de derde verweerster door tweede verweerster zoniet na ambtshalve machtiging door de rechtbank om in rechte te staan, verantwoordelijk zijn voor gans het passief van de gefailleerde P.V.B.A. « Thesca » en 2° — verweerders dienvolgens zich te horen veroordelen ieder van hen solidair of in solidum, de ene bij gebrek aan de andere tot betaling van respectievelijk 1.451.686 frank en 2.176.688 frank, onder alle voorbehoud van vermindering of vermeerdering in de loop van het geding, meer de verzuimrente of wettelijke rente vanaf 6-9-1956, datum der stichting van de P.V.B.A. « Thesca », minstens vanaf 21-11-1958, datum der falings, op het bedrag van 2.176.688 frank vermeerderd met de gerechtelijke intresten op alle gevorderde bedragen en tot de kosten van het geding;

Overwegende dat reeds bij de rechtspleging over de betwistingen van de schuldvorderingen door de verweerders ingediend in het passief van de faillietverklarde P.V.B.A. « Thesca », de curator, die de mening toegedaan is dat de vier verweerders-vennoten aansprakelijk zijn voor het te weinig ontvangen actief en het te veel betaalde passief, een hoofdelijke wedereis tegen hen instelde van drie miljoen te vermeerderen in de loop van het geding meer de gerechtelijke intresten en de kosten; — dat de rechtbank bij vonnis van 8-11-1963: 1° — de schuldvorderingen van verweerders niet opnam in het passief en 2° — de wedereis in toepassing van artikel 37, par 1., al. 1 van de bevoegdheidswet (art. 8 van de wet van 15 maart 1932) ontvankelijk verklaarde en tevens gegrond;

Overwegende dat bij arrest van 15 maart 1965 het Hof van Beroep te Gent dit vonnis bevestigde in zover het beslist had dat verweerders niet zouden opgenomen worden in het passief van het faillissement maar teniet deed voor het overige en de gestelde wedereis, die geen weerslag heeft op het bedrag van de aangegeven schuldvorderingen niet ontvankelijk verklaarde;

Overwegende dat eiser thans onder vorm van hoofdeis zijn oorspronkelijke wedereis herneemt;

Overwegende dat de verweerders, die allen dezelfde besluiten nemen en dezelfde middelen ontwikkelen vooreerst de exceptie van litispentie opwerpen; — dat zij inderdaad inroepen dat in het geding door eiser lastens hen ingeleid en geformuleerd bij wedereis in zijn besluiten neergelegd op 4 oktober 1963 ter gelegenheid van het onderzoek van hun schuldvordering, geen eindbeslissing geveld werd en eiser aan de voormelde procedure niet verzaakte;

Overwegende dat verweerders ten onrechte de exceptie van litispentie opwerpen; — dat er alleen litispentie

bestaat wanneer eenzelfde zaak voor twee rechtbanken aanhangig is; — dat terzake het arrest van het Hof van Beroep te Gent van 15-3-1965 een eindbeslissing is zowel wat betreft de hoofdeis als de wedereis; — dat uit de inleidende dagvaarding en uit de aard van het huidig geding onbetwistbaar de berusting van de eiser in het arrest van 15-3-1965 en de verzaking aan de rechtsmiddelen daartegen dienen afgeleid te worden; — dat eiser trouwens in zijn besluiten uitdrukkelijk verklaart in het voornoemd arrest te berusten;

Overwegende dat verweerders eveneens de exceptie van onbevoegdheid ratione materiae van de rechtbank van koophandel opwerpen;

Overwegende dat de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel met betrekking tot het huidig geschil bepaald wordt door art. 12, 2° en 4° der bevoegdheidswet; — dat zich derhalve de vraag stelt 1° — of het geding « de faillissementen betreft » en 2° — of het geding een « geschil is tussen vennoten of tussen beheerders en vennoten, uit hoofde van een handelsvennootschap »;

1) Overwegende dat door de termen « al wat de faillissementen betreft dient verstaan alle geschillen die hun oorsprong vinden in het faillissement die zonder deze gebeurtenis niet zouden hebben bestaan; — dat het huidig geschil niet van die aard is maar tot voorwerp heeft enerzijds de beoordeling van een aantal feiten en fouten die eiser aan verweerders verwijt en zich ten dele situeren voor en ter gelegenheid van de stichting van de faillietverklarde P.V.B.A. « Thesca » en anderzijds de opvordering van sommen die de faillietverklarde P.V.B.A. « Thesca » nog tegoed zou hebben van de vennoten; dat de omstandigheid dat de aangeklaagde fouten, verzuimen, nalatigheden of onvoorzichtigheden o.m. aangestipt door de deskundige De Schrijver wellicht de oorzaak geweest zijn van het faillissement, terzake niet dienend is;

2) Overwegende dat de vordering van de curator van het faillissement van een vennootschap ten aanzien van de aansprakelijkheid van vennoten-zaakvoerders een dubbel aspect kan hebben nl. enerzijds de vordering door hem uitgeoefend in voordeel van de massa maar als wettelijke vertegenwoordiger van de faillietverklarde vennootschap (*actio mandati*) en anderzijds de vordering uitgeoefend in zijn hoedanigheid van vertegenwoordiger van de massa (*actio ex quasi delicto*) (zie R.C.J.B. 1962 - p. 507 nr. 47 - Van Ryn et Van Ommeslaeghe);

Overwegende dat terzake eiser deze vordering in haar beide aspecten uitoefent; — dat hij inderdaad uitdrukkelijk optreedt en besluit zowel als vertegenwoordiger der massa als in hoedanigheid van vertegenwoordiger der faillietverklarde maatschappij;

Overwegende dat waar eiser de « *actio ex quasi delicto* » laat gelden hier handelt als derde; — dat de betwisting derhalve niet bestaat tussen verweerders en de vennootschap doch wel tussen verweerders en derden; dat dienvolgens artikel 12, 2° van de bevoegdheidswet niet toepasselijk is; (R.P.D.B. - Soc. Anon. T. XII, p. 422 nr. 969 « lorsque l'action est intentée par le curateur à la faillite, elle doit être portée devant le tribunal civil. Il fait valoir des droits appartenant aux créanciers. Il ne s'agit donc pas d'un débat entre associés ou entre administrateurs et associés »);

Overwegende dat voor het opstellen van alle akten van rechtspleging artt. 2, 34, 36 en 37 der wet van 15-6-1935 werden toegepast;

Om deze redenen:

de Rechtbank,
alle andere en meeromvattende besluiten verwerpen,
de, verklaart zich onbevoegd;
verwijst eiser qualitate qua in de kosten.

POLITIERECHTBANK TE KONTICH.

17 januari 1967.

Rechter : Raymond Jacobs.
 Advocaten : Mrs J. Marck (Antwerpen)
 en St. van Lierde (Genk).

Politierechtbank. — Overtredingen. — Minderjarigen van minder dan achttien jaar. — Dagvaarding op of na 1 september 1966. — Onbevoegdheid. — Minderjarigen tussen zestien en achttien jaar. — Maatregelen van bewaring, behoeding of opvoeding. — Onge-schikt. — Jeugdrechtbank.

Bij ontstentenis van een vóór 1 september 1966 betekende dagvaarding, is de Politierechtbank onbevoegd om kennis te nemen van overtredingen, begaan door een minderjarige, die op het moment der feiten de leeftijd van achttien jaar niet had bereikt (art. 92 der wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming).

Ten aanzien van minderjarigen, ouder dan zestien en jonger dan achttien jaar ten dage van het plegen van een misdrijf, behoort het alleen de Jeugdrechtbank bij een met redenen omklede beslissing te oordelen, dat een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding onge-schikt voorkomt (art. 39 der genoemde wet).

Overwegende dat aan de betichte verweten wordt op 7 augustus 1966 — terwijl hij de ouderdom van achttien jaar niet had bereikt en in miskenning van het voorschrift, dat is vervat in art. 5 van het gemeentereglement van Kontich d.d. 1 april 1966 — deelgenomen te hebben aan een niet op gesloten omloop verreden wielervoer ;

Overwegende dat de zaak — na het proces verbaal van 7 augustus 1966 en het daarop gevolgde onderzoek — voor de Politierechtbank is aanhangig gemaakt geworden door de dagvaarding van 27 oktober 1966 en het de Politierechtbank behoort zich onbevoegd te verklaren om van de zaak kennis te nemen, vermits het vaststaat :

dat de betichte uiteraard en blijkens de termen der dagvaarding op het moment der feiten de leeftijd van achttien jaar niet had bereikt en dat art. 36,4° der wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming beschikt, dat de jeugdrechtbank kennis neemt van de vorderingen van het openbaar ministerie ten aanzien van minderjarigen beneden de volle leeftijd van achttien jaar, die vervolgd worden wegens een als misdrijf — dus ook wegens een overtreding — omschreven feit :

dat het koninklijk besluit van 30 juni 1966, genomen in uitvoering van art. 100 der genoemde wet van 8 april 1965, deze laatste in werking heeft doen treden op 1 september 1966 en dat ze — blijkens haar art. 92 — toepasselijk is op feiten en toestanden die zijn gepleegd of bestaan vóór 1 september 1966... op conditie — wat ter zake het geval is —, dat de zaak alsdan niet reeds aanhangig was bij de rechtsmacht, die vóór 1 september 1966 bevoegd was om er kennis van te nemen ;

Overwegende dat de Heer Ambtenaar van het Openbaar Ministerie benadrukt, dat hij de betichte even formeel als vruchteloos tot driemaal toe verwittigde, dat het hem verboden was aan de wielervoer deel te nemen, zodat de betichte een paenale sanctie verdient ; dat dit betoog juridisch ondoelmatig is en dat met name speciaal dient overdacht te worden :

dat de jeugdrechtbank, die kennis neemt van een als misdrijf omschreven feit, dat verweten wordt aan een minderjarige van meer dan volle zestien jaar op het tijdstip van het feit mag oordelen, dat een maatregel van bewaring, behoeding of opvoeding niet geschikt is en dat zij de zaak bij een met redenen omklede beslissing uit handen mag geven en ze naar het openbaar ministerie mag verwijzen

met het oog op vervolging voor het bevoegde gerecht als daartoe grond bestaat ;

dat de vorenstaande regeling, beschreven in art. 39 der reeds vermelde wet van 8 april 1965, alleen de jeugdrechtbank de bevoegdheid toekent om de voor minderjarigen van minder dan achttien jaar gebruikelijke en dus normaal toepasselijke maatregelen van bewaring, behoeding of opvoeding ongeschikt te achten en aldus de mogelijkheid te openen tot het vervolgen der gewone strafsancities ; dat het Openbaar Ministerie en elke gerecht — buiten de jeugdrechtbank — desaan gaande geen enkel initiatief vermogen te nemen.

Om deze redenen :

Verklaart de Rechbank zich onbevoegd om van de zaak kennis te nemen en — de kosten ten laste van de Belgische Staat stellende — verzendt de zaak naar de Heer Ambtenaar van het Openbaar Ministerie voor zulke vorderingen als hij geraden zal oordelen.

EUROPEES RECHT

Uitzonderingstarieven van de Deutsche Bundesbahn voor het vervoer van en naar bepaalde plaatsen in Saarland.

Op initiatief van de regeringen van Saarland en Rijnland-Palts en met toestemming van de Duitse Bondsregering past de Deutsche Bundesbahn voor het vervoer van en naar bepaalde plaatsen in Saarland sedert enige tijd uitzonderingstarieven toe die ver onder de tot dusver geldende tarieven liggen. Als argument wordt aangevoerd dat met deze tarieven de potentiële concurrentie wordt bestreden van een aan te leggen kanaal Saarland-Palts — ofschoon er nog generlei ernstige aanwijzingen zijn dat de aanleg van een dergelijk kanaal wordt overwogen. De Hoge Autoriteit heeft een aanval van deze tarieven onder zekere voorwaarden goedgekeurd met de beschikkingen No. 14/66 van 20-7-1966 (PB No. 141 van 2-8-1966, blz. 2610/66 van 20-10-1966 PB No. 190 van 25-10-1966, blz. 3257/66).

1. Is het de EEG-Commissie bekend dat deze uitzonderingstarieven voor de betrokken goederen en trajecten ten gevolge hebben gehad dat voor het particuliere goederenvervoer op lange afstand binnen korte tijd circa 90 % van het voorheen hierdoor verrichte vervoer is teloorgegaan, waardoor een groot aantal overigens gezonde ondernemingen werden gedwongen hun bedrijvigheid op te geven en andere met economische moeilijkheden te kampen kregen ?
2. Acht de EEG-Commissie de uitzonderingstarieven en de consequenties daarvan verenigbaar met de bepalingen van het EEG-Verdrag ?
3. Wat is de EEG-Commissie voornemens tegen deze willekeurige distorsies van de mededingingsvoorwaarden en het misbruik van de positie op de markt van de Deutsche Bundesbahn te ondernemen ?

* * *

Antwoord op schriftelijke vraag nr. 120 van de heer Dittrich

Op grond van haar bevoegdheid ter zake heeft de Commissie van de EEG het door de Duitse Regering aangevoerde argument dat de speciale tarieven die sedert 1964 achtereenvolgens door de Deutsche Bundesbahn (DB) voor het goederenvervoer van en naar bepaalde plaatsen in Saarland werden ingevoerd dienen ter bestrijding van

de potentiële concurrentie van een aan te leggen kanaal Saarland-Palts, niet aanvaard.

De Commissie is van mening dat het hier gaat om voorgeschreven tarieven die elementen van steun of bescherming in het belang van een of meer in Saarland of in bepaalde Duitse havens gevestigde ondernemingen of bepaalde industrieën inhouden, welke zijn verboden krachtens artikel 80, lid 1, van het Verdrag. De Commissie heeft volgens de daartoe in lid 2 van artikel 80 vastgestelde procedure besloten geen machtiging tot toepassing van deze tarieven te verlenen.

De Commissie heeft met betrekking tot deze tarieven tegen de Bondsrepubliek de procedure van artikel 169 van het Verdrag ingeleid.

BOEKBESPREKING

Prof. André Buttgenbach, Manuel de droit administratif, Brussel, Larcier, 1966, 2 dl.

In 1954 verscheen van de hand van Collega Buttgenbach het «Manuel de droit administratif». Reeds in 1959 kwam een nieuwe druk op de markt en thans bleek een herdruk andermaal noodzakelijk.

Dat iedere uitgave zo vlug uitverkocht werd, is niet alleen het gevolg van de grondige evolutie inzake administratief recht, die zich de laatste twintig à dertig jaar (naar aanleiding van de steeds groeiende overheids-inmenging, van het oprichten van de Raad van State enz. enz.) heeft voorgedaan. De snelle uitverkoop van beide vorige uitgaven is inderdaad het bewijs dat ze een welverdiend succes hebben gekend in de belangstellende kringen en dat de auteur het door hem nagestreefde doel ten volle heeft bereikt.

Aangezien in de onlangs verschenen uitgave — de auteur vermeldt het trouwens zelf in het nieuwe voorbericht — de voor de 2e druk aangenomen methode en plan niet werden gewijzigd, mede gelet op de personaliteit van Prof. Dr. A. Buttgenbach en op de wetenschappelijke voortreffelijkheid van zijn publikaties (cf. o.m. *Les modes de gestion des services publics*, eveneens reeds herdrukt!), lijkt het beslist overbodig opnieuw uit te weiden over de inhoud en over de zo talrijke als onbetwistbare verdiensten van het «Manuel», zulks des te meer daar de beschikbare ruimte steeds beperkter wordt.

Wat wél moet worden vermeld, is dat overtalrijke ambtenaren, magistraten, juristen, studenten en zo vele anderen, Prof. Dr. A. Buttgenbach dank zullen weten, omdat hij eens te meer een up tot date en betrouwbaar werkinstrument, een waardevolle en bijgewerkte documentatie te hunner beschikking stelt.

Verder behoort met betrekking tot de nieuwe uitgave te worden opgemerkt dat, ten gevolge van de noodzakelijke aanvullingen en bewerkingen, het «Manuel» zo omvangrijk was geworden (bijna 1.100 pag.), dat het in 2 boekdelen moest worden gesplitst.

In het 1e boekdeel, «première partie», wordt de algemene theorie van het Belgische administratief recht uiteengezet: de Professoren J. Dembour en Ch. Goossens, alsmede assistent J. Gillet, hebben eraan medegewerkt, wat overigens — o.a. in het aan het «domein» gewijde hoofdstuk (waar de invloed van Collega Dembour duidelijk merkbaar is) — kan worden vastgesteld.

Het 2e boekdeel handelt over «L'assistance et la prévoyance sociale» (deuxième partie) en over «La protection de la jeunesse» (troisième partie). Voor dit deel verleende assistente Mevrouw M. Brundseaux-Liegeois haar medewerking: «la deuxième partie» werd met de meeste zorg bijgewerkt en aangevuld, waar «la

troisième partie» mag worden beschouwd als een voortreffelijke synthese van en commentaar op de sinds 1 september 1966 in werking getreden wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming.

Dat het werk ingedeeld werd in 2 boekdelen biedt een ernstig voordeel. Aangezien het 1e boekdeel aangewezen is voor de studenten in de rechten en voor de studenten in de politieke en sociale wetenschappen, waar het 2e boekdeel vooral bestemd voor de studenten in de bestuurs- en in de sociale wetenschappen, zijn de belanghebbenden niet verplicht het volledige werk te kopen, doch kunnen zij zich beperken, naargelang de door hen gekozen studierichting, tot de aanschaffing van het ene of het andere boekdeel. Hetzelfde geldt de magistraten, de advocaten, de openbare besturen, de ambtenaren, enz., die eveneens — volgens de behoeften — het 1e of het 2e boekdeel afzonderlijk kunnen verkrijgen.

Prof. Dr. F. Ameryckx

Ch. Perelman e.a., Etudes de logique juridique. Brussel. Etabl. Bruylant, 1966.

Bij de in juridische en wetenschappelijke publikaties gespecialiseerde firma Ets. E. Bruylant, Regentiestraat 67 te Brussel 1, verscheen vóór enkele dagen het boek «Etudes de logique juridique» dat door het «Centre national de recherches de logique» onder leiding van Prof. Dr. Ch. Perelman, gewoon hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel, werd verzorgd.

Eensdeels komen daarin zes bijdragen voor, te weten:

1. «Décision, Complétude, Clôture. A propos des lacunes en droit», door Amedeo G. Conte (pp. 1 t/m 18);
2. «De la manière de constater et de combler les lacunes de la loi en droit allemand» door C.W. Canaris (pp. 19 t/m 37);
3. «Les lacunes de la loi dans le système juridique polonais contemporain et les méthodes utilisées pour les combler» door Zygmunt Ziembinski. (pp. 38 t/m 51);
4. «Juges, lacunes et idéologie» door J. Miedzanogora (pp. 52 t/m 59);
5. «Normativity of legal science» door Jerzy Wróblewski (pp. 60 t/m 77);
6. «Ulrich Klug's Legal Logic. A critical account» door Joseph Horovitz (pp. 78 t/m 144).

Anderdeels wordt de aandacht erop gevestigd, dat die bijdragen niet altijd werkelijke nieuwe geschriften zijn, want voor de eerste drie gaat het om de tekst van lezingen die door de respectieve auteurs werden gehouden in voormeld «Centre national de recherches de logique», het 5e is een — nu in het Frans gestelde — herziene versie van een in 1964 verschenen tekst en het 6e is de Franse vertaling van een aangepaste versie van het eerste hoofdstuk van het Ph. D. proefschrift van de betrokkene.

Gelet op het bovenstaande en om de reeds meermaals aangevoerde reden (voor boekbespreking karig toegestane pagina's) is het niet mogelijk uit te weiden over de inhoud van die zes bijdragen, waarvan de titels trouwens overduidelijk aangeven waarover wordt gehandeld.

Degenen die meer wensen te vernemen over leemten (lacunes), volledigheid (complétude), geslotenheid (clôture) e.d., raden wij van harte de lezing van gemeld boek aan.

Prof. Dr. F. Ameryckx

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie bij het Hof van beroep te Gent.

Voordracht door Raadsheer A. De Vreese op 19-1-1967.

De zittingzaal van de eerste kamer van het Hof van Beroep was dicht bezet, toen de Voorzitter van de Conferentie het even selekte als talrijke publiek verwelkomde. Wij noteerden o.m. de aanwezigheid van de heer Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, van verscheidene kamervoorzitters, verder magistraten van Hof, Parket-Generaal, Rechtbank en Parket, Rechtbank van Koophandel, enz. Daarnaast een ongewoon groot aantal confraters.

De heer De Vreese, Raadsheer in het Hof van Cassatie, en trouwe vriend van de Conferentie, zou handelen over «De rol van het Hof van Cassatie».

De heer De Vreese begint dan met de beperkte macht van het Hof van Cassatie, overeenkomstig art. 95 van de grondwet, voorop te stellen: het Hof van Cassatie kan slechts in laatste aanleg gewezen vonnissen en arresten beoordelen, niet de zaken zelf en kan dus bij vernietiging slechts verwijzen naar een andere rechtbank. De voordrachtgever stipt sommige absurde gevolgen van deze beperking aan, en verwijst naar de regeling in andere landen. Zo de Angelsaksische en Scandinavische landen waar het hoogste gerechtshof in feite in derde aanleg zetelt, in Duitsland waar het werkelijk over de zaak statueert («Revision») en in het bijzonder in Nederland waar de Hoge Raad slechts tot verwijzing verplicht is in geval van verzuim van op straf van nietigheid voorgeschreven vormen, of wanneer de beslissing over de rechtsvraag ten gronde een nader onderzoek van de feiten noodzakelijk maakt.

Een aggiornamento van ons (i.c. grondwettelijk) procesrecht ware hier ten zeerste gewenst. In welk verband het wel jammer is dat art. 95 niet onder de te wijzigen artikelen van de grondwet voorkomt.

Een volgende opmerking van de heer De Vreese geldt het gezag van de arresten, en nl. de regel dat slechts na een tweede cassatie de feitenrechter gebonden is. Dat is een regel die praktisch in geen enkel ander Westeuropese land gevolgd wordt, terwijl hij in andere zaken ook bij ons niet bestaat (Raad van State, Orde der Geneesheren). De spreker acht de regel onverantwoord, en is voorstander van het afschaffen ervan, zoals hij de lege ferenda ook het Nederlandse stelsel zou verkiezen waarbij slechts in de bovenvermelde gevallen nog wordt verwezen.

In een tweede deel behandelde de spreker dan de vraag of het Hof van Cassatie zijn taak op een bevredigende wijze vervult, tot handhaving van recht en rechtszekerheid, en of het de evolutie van het recht niet in de weg staat. Na eerst te hebben herinnerd aan wat advocaat-generaal De Wandele in 1849 schreef over de zware gevolgen van het veranderen van een rechtspraak die jarenlang tot basis van contracten heeft gediend beaamt de spreker diens zienswijze dat het Hof slechts om ernstige redenen mag omgaan, nl. wanneer de gerechtelijke vrede niet is bereikt, of wanneer de vroegere rechtspraak niet meer aangepast blijkt aan de geëvolueerde sociale en economische omstandigheden.

Aan de hand van talrijke voorbeelden gaat hij dan na hoe vrij het Hof van Cassatie zich in de loop der jaren heeft getoond bij de interpretatie van de wet. Waarbij hij o.m. tegenover bepaalde opmerkingen van De Page doet gelden dat er bij alle progressisme toch een absolute grens is, nl. dat men niet regelrecht kan ingaan tegen de duidelijke tekst van de wet zelf. Waar aldus b.v. niet kon

worden ingegaan tegen de tekst van art. 1734 B.W., heeft het Hof zich op andere belangrijke punten nochtans herhaaldelijk progressief getoond (machten van de voogd, hinder e.dgl.).

Kritiek acht spreker nuttig, doch hij meent met Van Dievoet dat, hoewel het Hof van Cassatie vaak een overdreven belang heeft gehecht aan vormvereisten en gronden van niet-ontvankelijkheid, het toch doorlopend van gezond verstand en standvastigheid, en minder slaafsheid tegenover de wet als b.v. in Nederland heeft blij gegeven. Tot slot onderstreepte de heer De Vreese nog de ernst waarmee het Hof van Cassatie zijn taak opvat, waarbij niet slechts letter en geest van de wet, doch ook economische en sociale weerslag van de arresten worden in acht genomen.

Naast de charmante wijze waarop de geleerde voordrachtgever zich van zijn taak kweet, was het vooral de eenvoud en de klaarheid en overzichtelijkheid van de uiteenzetting over het vaak toch vrij moeilijke onderwerp, die de vergadering het meest beviel. Terwijl wij de spreker dankbaar waren voor de kijk die hij ons op de regeling in andere landen vermocht te geven.

Op de druk bijgewoonde receptie nadien werd bij een hartige borrel (of een voorzichtig glas fruitsap) nog stevig van gedachten gewisseld.

B. V. T.

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen.

Jongste activiteiten.

Dat de activiteit van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen omvangrijk en veelzijdig is moge blijken uit het hiernavolgend verslag.

Op 20 december 1966 had in ciné Odeon te Antwerpen de avant-première plaats van de film «Who's afraid of Virginia Woolf».

Traditiegetrouw waren op deze vertoning eveneens de Heren Magistraten en hun dames uitgenodigd.

Daar echter de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen de bekommernis heeft in de mate van het mogelijke de ganse juridische familie bij haar activiteiten te betrekken werden dit jaar ook de Heren Notarissen, de Heren Pleitbezorgers, de Heren Griffiers, de Heren Gerechtsdeurwaarders en hun respectievelijke dames uitgenodigd.

Dat deze «verruiming» een zeer groot succes kende bewees de nokvolle zaal.

De Heer Heylen, van het Rex-Concern, die zoals elk jaar aan deze verruimde juridische familie gastvrijheid verleende, bood na de avant-première een receptie aan in de Salons «Goya», tijdens dewelke het superieure acteertalent van Liz Taylor en Richard Burton het onderwerp uitmaakte der gesprekken.

De Kerst- en Nieuwjaarsdagen lieten een korte verademing toe.

Op 19 januari 1967 ging echter een nieuw initiatief van start.

In samenwerking met de Belgische Vereniging voor Europees Recht, Belgische Afdeling van de Internationale Federatie voor Europees Recht, werd een lessencyclus georganiseerd in het auditorium van het Rijksuniversitair Centrum te Antwerpen.

In deze nog zo jonge materie kwamen ook jonge krachten aan bod.

De heer L. P. Suetens, docent aan de Katholieke Universiteit te Leuven, handelde over: «De Nationale Rechter en het Europese Gemeenschapsrecht».

Op 24 januari 1967 behandelde de Heer W. Van Gerven eveneens docent aan de Katholieke Universiteit te Leuven: «Het E.E.G. Kartelrecht».

De cyclus werd besloten op 31 januari 1967 met een

voordracht door de Heer Herman Maas, docent aan de Vrije Universiteit te Brussel, die de «vrije vestiging en het vrije dienstenverkeer in de E.E.G.» besprak.

Deze voordrachten-cyclus mocht zich in een zeer ruime belangstelling verheugen en eens te meer werd dit initiatief niet gehouden binnen de perken van de Balie te Antwerpen, maar werden eveneens de Heren Magistraten, Notarissen en Pleitbezorgers uitgenodigd.

Zaterdagmiddag 11 februari 1967. Bezoek aan 3 ateliers van Antwerpse schilders.

Jack Godderis is voor niemand nog een onbekende. Hij ontving de confraters eerst te zijnen huize, en commentarieerde enkele doeken uit zijn omvangrijk werk en leidde de confraters dan naar het Vrij Atelier aan de Meir te Antwerpen, waar elkeen die zich geroepen voelt tot de edele schilderkunst vrij zijn picturale lusten kan botvieren en zich laten ontdekken.

De ommekeer besloot met een bezoek aan het atelier van de jonge doch talentvolle schilder Herman Jacobs. W. L.

MEDEDELINGEN

XXe Vlaams interuniversitair Rechtscongres. Brussel - Gent - Leuven

24-25 februari 1967

Het 20e Vlaams interuniversitair Rechtscongres zal op 24-25 februari a.s. plaats hebben in de lokalen van de Vrije Universiteit te Brussel, F.D. Rooseveltlaan, 50.

* * *

PROGRAMMA

Vrijdag 24 februari 1967:

10.00 u. : Academische opening

10.30 u. : Prof. Dr. W. Brand, Hoogleraar aan de R.U. te Leiden en de G.U. te Amsterdam: «Het wereldbevolkingsvraagstuk»

10.30 u. : Prof. Dr. W. Brand, Hoogleraar aan de R.U. te Leiden, Rector aan de Vrije Universiteit te Brussel

15.00 u. : De Heer Dr. Nathan Weinstock, Assistent aan de Rijksuniversiteit te Gent: «Kritische bespreking van de Belgische wetgeving betreffende abortus en anticonceptie»

16.30 u. : De Heer Dr. J.-A. Reymond, Assistent aan de Universiteit te Genève: «De Zwitserse wetgeving inzake het probleem»

20.00 u. : Banket.

* * *

Zaterdag 25 februari 1967:

10.00 u. : Monseigneur Victor Heylen, Hoogleraar aan de Katholieke universiteit te Leuven: «Abortus volgens de katholieke opvatting»

11.30 u. : Prof. Dr. J. Kruitthof, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent: «Een vrijzinnig standpunt ten aanzien van de problemen van geboortebeperving en abortus provocatus»

15.00 u. : Prof. Dr. René Vanden Driessche, Hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Brussel: «Abortus provocatus, Abortus op medische indicatie en Geboorteregeling»

17.00 u. : Slotrede en besluiten

21.00 u. : Het congres danst op het jaarlijks Geuzenbal, Hotel Plaza, Boulevard Adolf Max. Avondkledij gewenst.

* * *

Het probleem werd bestudeerd in een seminarie onder

de leiding van de Heren Maxime Stroobant, en Bart De Schutter.

Dit seminariewerk zal gepubliceerd worden en overhandigd aan de congressisten.

Inlichtingen : V.R.G., Paul Hegerlaan 22, Brussel 5.

Telefoon : 49.00.30. Toestel 2174.

TIJDSCHRIFTEN

De Gemeente, jg. 1967 nr. 1:

Vanstraelen C., Uitvoering van de vernietigingsbevoegdheid van de Koning en de gouverneur sedert de wet van 27 juni 1962.

De Intercommunale, jg. 1967 nr. 3.

Fabry G., Asverlec, type van «bezittende intercommunale», zegt ons Pierre Jonnart, Voorzitter. — Thijs A., Intrede van het aardgas in België. — De Groot A., De gemeenten in Nederland en het aardgas. — Renard R., De betekenis van het type-statuuut. — Béhal P., Kunnen de evenwichtsmetropolen de urbanisatie van de steden bespoedigen?

Nederlands Juristenblad, jg. 1967 nr. 6.

Van den Heuvel H., Ontwerp wet van huur bedrijfsruimte. — Vrisendorp J.J., Artikel 958 lid 2 B.W. — Hartog R.H., Uit de Historie: Amsterdam en de plicht tot schadevergoeding in geval van plundering. — Biegan-Hartogh A.M., Nogmaals de tijdelijke voogdij. — Baron Van Haersolte R.A.V., Vereniging voor Wijsbegeert des Rechts. — Schadee H., Nog eens: de Laadkist.

nr. 7.

Van der Burg F.H., Strafrechtelijke of tuchtrechtelijke correctie van onjuist politie-optreden? — Stuyt T., Enkele opmerkingen naar aanleiding van het wetsontwerp tot wijziging van de onteigeningswet. — Schadee H., Losse gedachten over beperking van aansprakelijkheid. — Luijing H.F.W., Het Koninklijk Besluit houdende «Voorzieningen in verband met het huwelijk van H.K.H. Margriet en Pieter van Vollenhoven». — Langemeijer G.E., Psychiatrisch Juridisch gezelschap.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jg. 1967, nr. 4938.

Van der Ploeg P.W., Het wettelijk deelgenootschap en het notariaat.

Arbitrale Rechtspraak, jg. 1967, nr. 550.

Rechtspraak.

Nieuwe literatuur over Oorlog en Vrede, jg. 1967, nr. 2. Boekbespreking.

Journal des Tribunaux, jg. 1967, nr. 4563.

Van Doorselaere J., Soixante-quinze années de présence flamande au Barreau de Bruxelles.

Revue Pratique du Notariat Belge, jg. 1967, nr. 2527. Lainé F., Un aspect de la subrogation réelle en matière d'usufruit.

Revue de Droit Social, jg. 1966, nr. 8.

Brasseur E., Protection de la rémunération et ventes à tempérament ou le crédit du salarié. — Van Meel K., Een voorstel om nieuwe formule tot berekening van de opzeggingstermijn voor de hogere bedienden.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs) jg. 1967 nr. 7

Savatier R., Sécurité et responsabilité civile du médecin.

Journal of World Trade Law, jg. 1967 nr. 1.

Yoshio Ohara. — Legal Aspects of Japan's Foreign Trade. — Skeet T.H.H. — The International Oil Industry. — Mennens E., The Common Customs Tariff of the European Economic Community.